

Valvontasuunnitelma 2025–2026

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut

Pohjanmaan hyvinvointialue

Hyväksytty: Aluehallitus 05.05.25 § 88

Annettu tiedoksi: Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan jaosto 16.04.25 § 13

Hyväksytty: Hyvinvointialueen johtoryhmä 08.04.25 § 235 / 28.04.26 § 261

Laatija/päivitetty: Laadun ja valvonnan yksikkö 01.04.25 / 23.04.26

Sisällys

1	Johdanto.....	3
2	Valvonnan tarkoitus ja tavoitteet	4
3	Valvontaa ohjaavat arvot ja periaatteet.....	5
4	Valvontatyötä tekevät viranhaltijat ja valvonnan osaamisvaatimukset	7
5	Omavalvontaa ja valvontaa ohjaavat lait ja määräykset	9
6	Valvontaviranomaisten ja hyvinvointialueen välinen tehtävienjako ja vastuut	10
6.1	Valvontaviranomaisten tehtävät	10
6.2	Hyvinvointialueen omavalvonnan tehtävät ja vastuut	11
6.3	Omavalvonnan ja valvonnan sisäinen vastuunjako	12
7	Omavalvonnan ohjauksen ja valvonnan muodot	19
7.1	Ennakollinen valvonta, ohjaus ja neuvonta	19
7.2	Suunnitelmallinen valvonta	20
7.3	Reaktiivinen valvonta	22
8	Valvonnan ja valvonnan kehittämisen painopistealueet	24
8.1	Omavalvonnan ja valvonnan painopistealueet	24
8.2	Valvontatoiminnan kehittämisen painopistealueet vuonna 2025–2026	26
9	Palvelutuotannon ohjauksen ja valvonnan toteuttaminen.....	28
9.1	Valvonnan riskiperusteinen toteuttaminen ja valvontakohteet 2025–2026	28
9.2	Palvelun järjestämisen ja palvelutuotannon omavalvonnan valvonta	36
9.3	Ostopalvelujen sopimusohjaus ja -valvonta	36
9.4	Palvelusetelillä tuotettujen palvelujen valvonta	37
9.5	Asiakaskohtainen valvonta	37
9.6	Perhehoidon valvonta	38
9.7	Rajattujen lääkevarastojen valvonta	39
9.8	Varke-asukasvalinnan valvonta	40
10	Valvontaprosessin toteuttaminen	41
10.1	Valvonnan tietojärjestelmä ja arviointikriteerit	41
10.2	Valvontaprosessi	42
11	Toimenpiteet epäkohta-, laatu- ja turvallisuuspoikkeamissa	44
11.1	Palaute- ja ilmoituskanavat	44
11.2	Hyvinvointialueen toimenpiteet poikkeamatilanteissa	45
12	Omavalvonnan seurantatietojen ja valvontatoiminnan raportointi	49
13	Liitteet.....	50
	Liite 1. Keskeiset käsitteet	50

1 Johdanto

Pohjanmaan hyvinvointialue vastaa sille laissa määrättyjen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, 612/2021, 8 §) hyvinvointialueeseen kuuluvien 14 kunnan alueella: Kaskinen, Kristiinankaupunki, Korsnäs, Kruunupyy, Laihia, Luoto, Maalahti, Mustasaari, Närpiö, Pedersöre, Pietarsaari, Uusikaarlepyy, Vaasa ja Vöyri.

Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (valvontalaki 741/2023) säädetään hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvasta sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta. Hyvinvointialueen valvontavastuu koskee kaikkia sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluita, kuten omaa palvelutuotantoa, ostopalveluna ja palvelusetelillä tuotettua palvelua. Pohjanmaan hyvinvointialueella omavalvonnan toteutumisen valvonnasta ja valvontatoiminnan suunnittelusta, ja sen toteuttamisesta vastaa laadun ja valvonnan yksikkö. Valvonnan tavoitteena on tuottaa lisäarvoa tukemalla ja varmistamalla hyvinvointialueen omavalvontaa ja parantamalla siten asiakas- ja potilasturvallisuutta.

Valvontasuunnitelmassa kuvataan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden omavalvonnan valvonnan menettelytavat. Valvontasuunnitelma konkretisoi hyvinvointialueen omavalvonnan ja valvonnan tavoitteet ja tarkoituksen, sekä sille asetetut laatuvaatimukset, lakisääteiset valvontavelvoitteet ja valvonnan vastuut. Valvontasuunnitelmassa kuvataan palveluntuottajia koskevat yhdenmukaiset valvontakäytännöt, valvonnan eri muodot, valvontakohteet ja palveluiden riskiperusteiseen luokitteluun perustuva valvontatiheys sekä määrittää vuosille 2025–2026 asetetut valvonnan painopistealueet. Valvontasuunnitelma on osa hyvinvointialueen omavalvontaohjelmaa. Hyvinvointialueen omavalvonnan kokonaisuus, valvonnan yleiset periaatteet ja valvontaviranomaisten välinen yhteistyö on kuvattu tarkemmin Pohjanmaan hyvinvointialueen omavalvontaohjelmassa.

Hyvinvointialueen omavalvonnan ohjausryhmän valmisteleva valvontasuunnitelma laaditaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Valvontasuunnitelman laadintyöstä ja valvontatoiminnan toteutuksen koordinoinnista, seurannasta ja raportoinnista vastaa valvonnan päällikkö. Valvontasuunnitelman hyväksyy hyvinvointialueen johtoryhmä, jonka jälkeen se viedään vielä aluehallitukselle hyväksyttäväksi. Valvontasuunnitelmaa tarkistetaan ja päivitetään vuosittain valvontaa koskevan lainsäädännön, kansallisen ohjauksen ja painopisteiden mukaisesti. Valvontasuunnitelman toimeenpanevan osan eli valvontakäyntien toteuttamisesta vastaavat valvontatyötä toteuttavat laadun ja valvonnan yksikön viranhaltijat (tarkastajat) valvonnan painopistealueiden ja valvontasuunnitelman ohjaamina. Omavalvontaa ja valvontaa koskevat keskeiset käsitteet on kuvattu valvontasuunnitelman liitteessä 1.

2 Valvonnan tarkoitus ja tavoitteet

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että ihmiset saavat heille heidän perusoikeuksien turvaamat ja tarpeitaan vastaavat laadukkaat ja turvalliset palvelut yhdenvertaisesti ja saavutettavasti. Keskeinen palvelutuotannon valvonnan painopiste on asiakaslähtöisyydessä sekä ennakkoivissa toimissa, kuten palveluyksikköjen omavalvonnan tukemisessa ja ohjauksessa. Valvonnan tarkoituksena ja tavoitteena on varmistaa palveluntuottajan omavalvonnan toteutumista, ja sen riittävyyttä.

Omavalvonnassa korostuu ensisijaisesti palveluntuottajan oma vastuu toimintansa asianmukaisuudesta, palvelujen laadusta ja asiakas- ja potilasturvallisuudesta sekä omavalvonnan seurannasta. Valvonta ja omavalvonnan ohjausmenetelmät ovat yhdenvertaisia riippumatta siitä, onko kyseessä hyvinvointialueen oma palveluntuottaja tai yksityinen palveluntuottaja. Valvonta kohdistuu sekä sosiaali- että terveydenhuoltoon, ja sen tulee olla oikein kohdennettua ja oikeasuhteista. Valvonta perustuu palveluun liittyvien riskien arviointiin, jossa keskeistä on asiakas- ja potilasturvallisuus.

Valvonnalla puututaan palvelujen järjestämisessä tai niiden tuotannossa ilmenneisiin lainvastaisiin epäkohtiin tai puutteisiin. Valvonnan tarkoituksena on, että palveluntuottajan toiminnassa mahdollisesti havaitut puutteet ja epäkohdat tunnistetaan ja korjataan. Ohjauksen tarkoituksena on ehkäistä jo ennalta asiakas- ja potilasturvallisuutta sekä asiakkaan ja potilaan oikeuksia vaarantavien olosuhteiden ja käytäntöjen syntymistä. Jälkikäteisessä eli reaktiivisessa valvonnassa annetaan ohjausta tilanteen korjaamiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi, jotta ei toivottu tilanne tapahdu toistamiseen.

3 Valvontaa ohjaavat arvot ja periaatteet

[Pohjanmaan hyvinvointialueen](#) toimintaa ja palveluiden tuottamista ohjaa alueen väestön tarpeet ja hyvinvointialueen [strategia](#). Laadun ja valvonnan yksikön valvontatyötä tekevinä viranhaltijoina olemme sitoutuneet toimimaan hyvinvointialueen yhteisten arvojen ja strategian mukaisesti. Hyvinvointialueen arvot näkyvät vahvasti myös valvontatyötämme ohjaavissa arvoissa (kuva 1.).

Kuva 1. Valvontatyötä ohjaavat arvot.

Asiakaslähtöisyys

Valvontatyötämme ohjaa keskeisenä arvona asiakaslähtöisyys, joka perustuu ihmisarvoon, yhdenvertaisuuteen ja avoimeen, vuorovaikutteiseen dialogiin. Toimintamme keskiössä on ensisijaisesti palveluja saava asiakas tai hoitoa saava potilas. Asiakaslähtöisyys näkyy kuitenkin myös yhteistyössä valvonnan kohteena olevan palveluntuottajan kanssa. Asiakaslähtöisessä valvontatyössä toimimme aina sekä ihmisenä että asiantuntijana.

Asiantuntijuus ja yhteistyö

Kaikilla valvontatyötä tekevillä viranhaltijoilla on valvontatyöhön soveltuva koulutus, pätevyys ja riittävä työkokemus sekä laaja-alainen tuntemus sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutoiminnasta. Huolehdimme oman osaamisemme jatkuvasta ylläpitämisestä. Valvontatyön ammattilaisina meillä on halu ja motivaatio jatkuvaan ammatilliseen kehittymiseen ja uuden tiedon omaksumiseen. Asiantuntijuutemme on vuorovaikutteista ja moniammatillista yhteistyötä hyödyntävää.

Tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus

Tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus ilmenevät valvonnassa siten, että palveluntuottaja, valvontaviranomaiset, muut sote-valvontatyötä tekevät henkilöt, yhteistyökumppanit ja muut toimijat voivat luottaa siihen, että hoidamme valvonta-asioita ja tilanteita samoilla menettelytavoilla. Tällä varmistamme valvontatoiminnan ennakoitavuutta. Tämä ei kuitenkaan poissulje yksiköiden tilanteiden ja yksilöllisyyden huomioimista, eikä vastuiden jakamista. Valvontaprosessi on kuvattu, ja se on julkinen. Toteutamme valvontaa oman palvelutuotannon ja yksityisen palvelutuotannon osalta tasaveroisesti ja yhtenäisten työohjeiden mukaisesti. Dokumentoimme valvonnan eri vaiheet ja laadimme valvontakäynnistä kattavan ja asianmukaisen tarkastuskertomuksen/valvontaraportin, joka toimitetaan kaikille valvontatapahtuman asianosaisille.

Muita valvontatyötämme ohjaavia periaatteita ovat eettisyys, inhimillisyys, luotettavuus ja normiperusteisuus. Eettisyyden näkökulmasta toteutamme valvontatyötä rehellisesti ja riippumattomasti. Eettistä toimintaamme vahvistaa vahva itsetuntemus, jonka avulla pyrimme tunnistamaan mahdolliset omat ennakoajatuksemme ja -asenteemme, emmekä anna niiden vaikuttaa valvontatyön toteuttamiseen. Inhimillisyys näkyy toiminnassamme siten, että kiinnitämme huomiota hyviin ja toimiviin käytänteisiin ja onnistumisiin tavalla, joka mahdollistaa jatkuvan oppimisen ja opitun laajentamisen myös toisille toimijoille. Inhimillisyyteen sisältyy ymmärrys siitä, että lähtökohtaisesti ihmiset pyrkivät aina tekemään parhaansa, vaikka perimmäiseen tavoitteeseen ei aina päästäisikään. Korostamme valvontatyössämme syylistämättömyyden kulttuuria ja systeemilähtöistä toiminnan jatkuvan parantamisen ja kehittämisen periaatetta.

Valvontatoimintamme on luotettavaa ja yhdenvertaisuutta edistävää. Selvitämme ja arvioimme käsiteltävät valvonta-asiat kattavasti eri asianosaisten kannanotot ja näkemykset huomioiden. Luotettavuus tarkoittaa meille myös sitä, että sovituista asioista pidetään yhdessä kiinni eri toimijoiden kesken. Toteutamme valvontatyötä johdonmukaisesti yhdessä sovittujen ja määriteltyjen menetelmien pohjalta. Meille on tärkeää, että yhteistyötahomme voivat luottaa siihen, että toteutamme valvontaa yhteistyössä ja kaikkia osapuolia kuullen. Luotettavuuteen sisältyy myös se, että arvioimme ja kehitämme jatkuvasti omaa toimintaamme.

Normiperusteisuus näkyy toiminnassamme siten, että valvontatyömme perustuu lakeihin, asetuksiin, laatusuosituksiin ja hyviin käytänteisiin. Nämä yhdessä varmistavat sen, että valvonta ei ole mielivaltaista eikä sattumanvaraista. Valvontatyössä tunnistamme ne tilanteet, joissa lakeihin, määräyksiin ja sopimuksiin perustuen vaaditaan välitöntä reagoitua asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi.

4 Valvontatyötä tekevät viranhaltijat ja valvonnan osaamisvaatimukset

Pohjanmaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden laadun, turvallisuuden ja omavalvonnan toteutumisen valvonnasta vastaa keskitetysti laadun ja valvonnan yksikkö. Valvontatyötä toteutetaan virkasuhteessa ja virkavastuulla. Valvontatyötä toteuttavat valvontatyöhön erikoistuneet viranhaltijat valvonnan päällikkö (1) ja seitsemän (7) tarkastajaa. Valvontatyötä tekevältä tarkastajalta edellytetään soveltuvaa ylempää korkeakoulututkintoa, riittävää käytännön työkokemusta (vähintään 3 vuotta), laaja-alaista näkemystä ja tuntemusta sosiaali- ja terveydenhuollon eri palvelualueilta. Lasten sijaishuollon valvonnassa toimimme Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) laatusuosituksen (Sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan malli, THL 19/2017) mukaisesti. Suosituksen mukaan lasten sijaishuollon ohjaus- ja valvontatyötä tulee tehdä pääsääntöisesti sosiaalityön koulutuksen saaneet, lasten sijaishuollon, ja sitä ohjaavan lainsäädännön hyvin tuntevat ja kokeneet sosiaalityöntekijät.

Valvontatyössä pyrimme hyödyntämään kullekin valvontatyötä tekevälle viranhaltijalle kertynyttä osaamista ja kokemusta eri palvelualoilta. Tavoitteena valvontatoiminnan suunnittelussa on kuitenkin se, että terveydenhuollon valvontatyötä (päävastuullinen tarkastaja) toteuttaisi laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö ja sosiaalipalveluiden valvontatyötä toteuttaisi vastaavasti laillistettu sosiaalihuollon ammattihenkilö. Toinen tarkastaja voi kuitenkin aina tarvittaessa toimia toisen palvelualueen tarkastajan työparina/sijaisena. Kullekin tarkastajalle on nimetty omat palvelualakohtaiset valvonnan vastualueet. Vastuualuejaon mukaan tarkastajat laativat itselleen vuosittaisen valvontakäytäntösuunnitelman yhteistyössä valvonnan päällikön kanssa, ja jonka valvonnan päällikkö hyväksyy.

Valvonnan kohteena olevia palveluita ovat:

- lapsiperheiden palvelut, lastensuojelu ja perheryhmäkodit
- ikäihmisten palvelut
- vammaispalvelut
- mielenterveys- ja päihdepalvelut, työikäisten palvelut
- terveydenhuollon palvelut (perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoito)
- rajatut lääkevarastot
- Varke (Valtion tukeman asuntorakentamisen keskus) arava- ja korkotukivuokra-asuntojen asukasvalinnat (entinen ARA-asukasvalinnan valvonta)

Yksityisten palveluntuottajien valvontakäytien toteutukseen osallistuu tarkastajien lisäksi tarvittaessa 1–2 henkilöä tulosalueilta. Henkilöt koostuvat kyseisestä palvelusta vastaavista viranhaltijoista, esihenkilöistä tai asiantuntijoista. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutoiminnan valvonta edellyttää

valvontatyötä tekeviltä viranhaltijoilta laaja-alaista ja monipuolista osaamista. Valvontatyössä toimivien henkilöiden tulee hallita ja tuntea useita eri asiakokonaisuuksia, kuten:

- Lainsäädäntö ja viranomaismääräykset
 - Palvelunjärjestäjän velvollisuudet palveluntuottajan valvonnassa
 - Palveluntuottajan velvollisuudet omavalvontaan liittyen
 - Perusoikeudet ja sosiaali- ja terveyspalveluita koskeva lainsäädäntö
 - Valvontaviranomaisten määräykset ja ohjaus omavalvontaan
 - Turvallinen lääkehoito
 - Laiteturvallisuus
 - Tietosuoja ja tietoturva-asiat
 - Sosiaali- ja terveydenhuollon tuottamien asiakastietojen käsittely
- Laadukkaan valvontaprosessin hallinta
- Turvallisuusjohtamisen peruseriaatteen
 - Systeemilähtöisyys, kompleksisuuden hallinta ja Inhimilliset tekijät
 - Riskienhallinta ja jatkuva parantaminen
- Substanssiosaaminen ja ymmärrys valvottavan kohteen palvelualueesta.

Valvontatyötä tekeviltä viranhaltijoilta edellytetään hyviä viestintä- ja yhteistyötaitoja, jotta esille tulleista asioista ja poikkeamista onnistutaan kommunikoidaan selkeästi sekä valvottaville että muille sidosryhmille. Valvontakäynnillä joudutaan käsittelemään ajoittain vaikeitakin asioita. Näissä tilanteissa valvontatyötä tekevältä viranhaltijalta edellytetään kykyä perustella vaadittavien korjaavien toimenpiteiden välttämättömyys ymmärrettävällä tavalla.

Valvontatyötä tekevien viranhaltijoiden käytännön työtehtävät ja osaamisvaatimukset on kuvattu tarkemmin valvonnan tehtäväkuvauksissa. Valvonnan viranhaltijoilla on oikeus ja velvollisuus huolehtia tietojensa, taitojensa jatkuvasta kehittämisestä ja lainsäädännön, viranomaismääräysten, ohjeistusten, laatusuosituksen, uudistusten sisällön sekä ajankohtaisten muutosten seurannasta. Ohjaus- ja valvontatyön osaaminen kehittyy ja vahvistuu myös käytännön kokemuksen myötä. Suunnitelmallisten valvontakäyntien toteuttamisen jälkeen valvonta pyytää palveluntuottajilta palautetta valvontaprosessin toteuttamisesta. Kerättyä palautetta hyödynnetään valvontatoiminnan kehittämisessä. Valvontatyön toteuttamisessa tarvittavan osaamisen kehittämistarpeita arvioidaan ja tunnistetaan jatkuvasti. Valvonta osallistuu hyvinvointialueen sisäisiin ja ulkoisiin koulutuksiin aktiivisesti. Valvonnan koulutussuunnitelma laaditaan kerran vuodessa. Koulutussuunnitelmaa päivitetään ja täydennetään kuluvin vuodelle aina tarpeen mukaan ajankohtaisilla koulutuksilla.

5 Omavalvontaa ja valvontaa ohjaavat lait ja määräykset

Pohjanmaan hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvasta sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta ja ohjauksesta säädetään laissa hyvinvointialueista (611/2021), sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021), sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon eri lainsäädännöissä. Valvontaa ohjaavan lainsäädännön tavoitteena on varmistaa asiakkaiden/potilaiden perusoikeuksien, palveluiden ja hoidon toteutuminen turvallisesti ja vaikuttavasti heille laaditun asiakas- ja/tai hoitosuunnitelman sekä muiden suunnitelmien mukaisesti. Palveluiden omavalvonnalla ja valvonnalla pyritään lisäämään palveluiden turvallisuutta, laatua sekä ehkäisemään laatupoikkeamia. Hyvinvointialue varmistaa omavalvonnallaan, että lakien nojalla sille säädetty tehtävät on järjestetty vaaditulla tavalla ja että lakisääteisiä tehtäviä tukevien tehtävien hoitaminen ei vaaranna sen lakisääteisten tehtävien hoitamista. Kuvassa 2 on kuvattu keskeisimmät hyvinvointialueen omavalvontaa ohjaavat lait, ja niiden asettamat velvoitteet.

Keskeinen lainsäädäntö määrittelemässä hyvinvointialueen omavalvontaa			
Hyvinvointialuelaki (611/2021, 75, 105)	Sote-järjestämislaki (612/2021, 8 §, luku 3)	Valvontalaki (741/2023, luku 4)	Pela-järjestämislaki (613/2021, 16 §)
Järjestämisvastuun hoitaminen	Tuottamisen ohjaus- ja valvontavelvollisuus	Seuranta- ja arviointivelvollisuus	Omavalvontaohjelman laatiminen
- HVA:n tulee varmistaa omavalvonnalla tehtävien lainmukainen hoitaminen ja tehtyjen sopimusten noudattaminen. - HVA:n tulee varmistaa palveluiden saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu sekä asiakkaiden yhdenvertaisuus. - Tehtävien ja palveluiden omavalvonta on toteutettava osana niiden järjestämistä.	- HVA:n tulee ohjata ja valvoa jatkuvasti sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa, palveluntuottajia ja näiden alihankkijoita, ja varmistettava että palveluntuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset. - HVA:n on vaadittava epäkohtien korjaamista asettamassaan riittävässä määräajassa.	- HVA:n on seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä väestöryhmittäin - HVA seuraa SoTePe-palveluiden tarvetta, saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta ja yhdenvertaisuutta, asiakkaiden palveluiden yhteensovittamista sekä sote-kustannuksia ja tuottavuutta. - Toteutumisen seuranta ja toimenpiteet on julkaistava julkisessa tietoverkossa tai muulla niiden julkisuutta edistävällä tavalla.	- HVA:n on laadittava omavalvontaohjelma, joka määrittelee, miten omavalvonta kokonaisuutena järjestetään ja toteutetaan. - Omavalvontaohjelma toteaa, miten SoTePe-palveluiden toteutumista, turvallisuutta ja laatua sekä yhdenvertaisuutta seurataan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan. - Omavalvontaohjelman osana laissa erikseen säädetty omavalvonta- sekä muut suunnitelmat.

Kuva 2. Keskeinen lainsäädäntö määrittelemässä hyvinvointialueen omavalvontaa.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamista ohjaa lisäksi useat yleis- ja erityislait, jotka ovat löydettävissä kootusti Sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivuilta: [Sosiaali- ja terveyspalveluja koskeva lainsäädäntö](#). Lupa- ja valvontavirasto (entinen Valvira) on julkaissut 14.5.24 määräyksen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajan palveluysikkökohtaisen omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laatisemasta ja seurannasta määräyksen omavalvontasuunnitelman laatisemasta ja seurannasta. Määräyksessä annetaan myös ohjeistusta suunnitelman sisällöstä. ([Valviran määräys 1/25, V/42106/2023](#)) .

6 Valvontaviranomaisten ja hyvinvointialueen välinen tehtävienjako ja vastuut

6.1 Valvontaviranomaisten tehtävät

Viranomaisvalvonnalla tarkoitetaan julkisen vallan toimesta toteutettavaa laillisuusvalvontaa, jonka tavoitteena on varmistaa, että viranomaiset sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestäjät ja tuottajat toimivat voimassa olevan lainsäädännön, määräysten ja hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti. Suomessa ylimpiä laillisuusvalvojia ovat eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri, jotka valvovat viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavien toiminnan lainmukaisuutta. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisesta ohjauksesta, suunnittelusta ja kehittämisestä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaviranomaisena toimii Lupa- ja valvontavirasto (LVV). Valtakunnallinen ja monialainen valtion keskushallinnon alainen Lupa- ja valvontavirasto aloitti toimintansa 1.1.2026. Lupa- ja valvontavirasto hoitaa lupa-, valvonta-, rekisteröinti-, toimeenpano- ja ohjaustehtäviä sekä yleisen edun valvontaa. Virasto hoitaa jatkossa tehtäviä, joita hoitivat aiemmin Valvira, kuusi aluehallintovirastoa ja 15 ELY-keskusta. Lupa- ja valvontavirastolla on valtakunnallinen toimivalta, millä varmistetaan yhdenmukaiset käytännöt eri puolella Suomea. Valvontaviranomaisen tehtävänä on varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen lainmukaisuus, asiakas- ja potilasturvallisuuden ja laadun sekä palvelujen käyttäjien perusoikeuksien, yhdenvertaisuuden ja oikeusturvan toteutuminen. Valvontaviranomaisen tehtävänä on myös edistää ja varmistaa hyvinvointialueiden ja palvelujen tuottajien omavalvontaa ja puuttua asioihin silloin, kun omavalvonnan keinot eivät riitä. Erityistä huomiota kiinnitetään palveluntuottajan omavalvontaan sekä ennakollisten ja toiminnanaikaisten epäkohtien estämiseen ja korjaamiseen. Valvontaviranomaisten toimenpiteitä ovat hallinnollinen ohjaus ja neuvonta, määräykset ja pakkokeinot asiakas- ja potilasturvallisuutta vaarantavissa puutteissa, lainvastaisessa toiminnassa tai rekisteristä poistaminen, kun kyse on olennaisesti lain ja määräysten rikkomisesta.

Valvontaviranomainen toteuttaa sekä ennakollista että jälkikäteisvalvontaa. Ennakoiva valvonta on etukäteen tapahtuvaa toimintaa, jonka tavoitteena on palvelun järjestämisen ja tuottamisen lainmukaisuuden, laadun ja turvallisuuden varmistaminen. Ennakoivia valvonnan muotoja ovat valvontaan liittyvä ohjaus, neuvonta sekä suunnitelmallinen valvonta. Ohjauksen ja neuvonnan tarkoituksena on ehkäistä jo ennakkoon asiakas- ja potilasturvallisuutta sekä asiakkaan ja potilaan oikeuksia vaarantavien olosuhteiden ja käytäntöjen syntymistä. Ennakoivaa valvontaa on myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröinti (Palveluntuottajarekisteri Soteri).

ja valvontaviranomaisen hyvinvointialueelle tekemät ohjaus- ja arviointikäynnit. Ne liittyvät hyvinvointialueen toiminnan ohjaukseen, arviointiin ja seurantaan.

Lupa- ja valvontavirasto tekee suunnitelmallista sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa, joka perustuu valmisteltuun valtakunnalliseen valvontaohjelmaan. [Valtakunnallinen valvontaohjelma](#) tehdään nelivuotiskaudeksi, ja sen painopisteitä päivitetään vuosittain. Valvontaohjelman yhtenä tarkoituksena on varmistaa valtakunnallisesti yhdenmukaiset valvonta- ja ohjauskäytännöt. Tavoitteena on ohjata ja vahvistaa hyvinvointialueiden omavalvontaa palveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa siten, että palvelut järjestetään lainmukaisesti ottamalla huomioon niiden jatkuvuus, saatavuus ja yhdenvertaisuus sekä erityisen haavoittuvassa asemassa olevat asiakasryhmät. Valvontaohjelman mukainen suunnitelmallinen valvonta kohdistetaan riskiperusteisesti sinne, missä palveluita ei saada järjestettyä lainsäädännön edellyttämällä tavalla tai missä niiden saatavuudessa, laadussa tai oikea-aikaisuudessa on haasteita.

Jälkikäteisvalvonnalla tarkoitetaan havaittuihin ongelmiin ja epäkohtiin puuttumista. Valvontaviranomaisen jälkikäteisvalvonta kohdentuu asioihin, jotka muodostavat oleellisen riskin asiakas- ja potilasturvallisuudelle, toiminnan lainmukaisuudelle tai asiakkaan/potilaan keskeisten oikeuksien toteutumiselle. Valvonta voi käynnistyä valvontaviranomaiselle tulleesta epäkohtailmoituksesta tai kantelusta, jonka mukaan hyvinvointialueen järjestämisessä on ilmennyt epäkohtia tai puutteita. Valvontaviranomainen voi käynnistää valvonnan myös oma-aloitteisesti.

Valvontaviranomainen harkitsee jokaisen valvonta-asian kohdalla lain noudattamisen ja asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamisen kannalta tarvittavat toimenpiteet. Valvonta-asia voidaan tarvittaessa saattaa hyvinvointialueelle omavalvonnallisesti käsiteltäväksi. Valvontaviranomainen asettaa toimenpiteet kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen. Valvonta-asian käsittely on kirjallista, ja valvontaviranomainen pyytää käsittelyä varten hyvinvointialueelta lausunnon ja tarvittavat selvitykset. Valvontaviranomaisella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä välttämättömät tiedot valvontaa varten, ja sillä on oikeus tehdä tarkastuskäynti hyvinvointialueelle, jos asian selvittäminen sitä edellyttää.

6.2 Hyvinvointialueen omavalvonnan tehtävät ja vastuut

Pohjanmaan hyvinvointialueen tehtävänä on ohjata ja valvoa yhdenmukaisin menettelytavoitin järjestämisvastuulleen kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden (oman ja ostetun palvelutuotannon) laatua, lainmukaisuutta ja asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutumista. Hyvinvointialueen valvontavelvollisuus koskee sekä oman järjestämistehtävän valvontaa että

palvelutuotannon valvontaa. Palveluiden tuotantotapa ei saa vaikuttaa palveluiden laatuun. Lakeja, suosituksia ja hyväksytyjä soveltamisohjeita tulee noudattaa tuotantotavasta riippumatta.

Yksityisten palveluntuottajien valvonta on keskeinen osa hyvinvointialueen omavalvontaa. Sama valvontavelvollisuus koskee myös yksityisten palveluntuottajien alihankkijoiden palveluita. Yksityisen palveluntuottajan tulee valvoa oman toimintansa palvelujen laatua ja turvallisuutta omavalvonnan keinoin. Vastaavasti yksityisen palveluntuottajan tulee valvoa alihankintana hankkimiaan palveluja. Ensisijainen omavalvontavastuu on aina palveluntuottajalla itsellään.

Hyvinvointialueen valvoessa omaa järjestämistoimintaansa, sen tulee arvioida muun muassa:

- onko alueen asiakkaiden tarpeet ja yhdenvertainen saavutettavuus huomioitu palveluiden suunnittelussa, tarpeen määrässä, laadun määrittämisessä ja toteutuksessa sekä palvelujen yhteensovittamisessa;
- toteutuuko julkisen vallan käyttö lainsäädännön edellyttämällä tavalla;
- onko hyvinvointialueella riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius huolehtia alueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista kaikissa tilanteissa.

Hyvinvointialueen tulee valvoa ja ohjata palveluiden tuottamista jatkuvasti. Hyvinvointialue voi laatia palvelujen tuottamista koskevia ohjeita, käydä säännöllisiä neuvotteluja palveluntuottajien kanssa, koota toiminnan laatuun ja turvallisuuteen liittyvää tietoa sekä kerätä palautetta. Hyvinvointialueen (toimialojen, tulosalueiden ja tulosyksiköiden) tulee dokumentoida toimenpiteensä sekä varmistaa sopimuksiin kirjatut valtuutensa sekä puuttumismahdollisuudet.

Hyvinvointialueen tehtävänä on

- valvoa, ohjata ja kehittää omaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotantoaan;
- varmistaa, että sen järjestämistä vastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla yksityisellä palveluntuottajalla ja tuottajan alihankkijalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palveluiden tuottamisesta;
- valvoa ja ohjata yksityisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen osalta niitä palveluntuottajia ja heidän alihankkijaitansa, joilta se hankkii palveluita;
- valvoa ja ohjata ostopalvelujensa ja palvelusetelillä järjestettyjen palveluiden laatua;
- huolehtia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä riittävällä tasolla.

6.3 Omavalvonnan ja valvonnan sisäinen vastuunjako

Pohjanmaan hyvinvointialueen sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan tehtävät sekä omavalvonnan vastuunjako on kuvattu hallintosäännössä ja omavalvontaohjelmassa. Hyvinvointialueen

virkamiesjohdon johtamisjärjestelmää ja vastuita turvallisuuden ja laadunhallinnan tehtävien osalta on kuvattu myös hyvinvointialueen omavalvonnan ja laadunhallinnan käsikirjassa.

Aluevaltuusto hyväksyy omavalvontaohjelman (hallintosääntö § 17). Aluehallitus valmistelee omavalvontaohjelman ja antaa vuosittaisessa raportissaan johtopäätökset ja selvityksen omavalvontaohjelman toteutumisesta sekä varautumisen toimeenpanosta ja tuloksista. (Hallintosääntö § 18).

Hyvinvointialuejohtaja vastaa hyvinvointialueen toiminnasta (hallintosääntö § 35). Hyvinvointialueen järjestämisjohtoon kuuluvat sektorijohtajat ja professiojohtajat, jotka seuraavat läpileikkaavasti hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvaa toimintaa. Hallinnon toimialaan kuuluva laadun ja valvonnan yksikkö vastaa yhteistyössä hyvinvointialuejohtajan, sektori- ja professiojohtajien kanssa järjestämistehtävän omavalvonnasta. Valvontatoiminnan toteuttamisesta vastaa keskitetysti laadun ja valvonnan yksikön valvontatyötä tekevät viranhaltijat, valvonnan päällikkö ja tarkastajat.

Toimialojen vastuulla on toteuttaa omavalvontaa omavalvontaohjelman ja omavalvontasuunnitelmansa mukaisesti. Toimialueet vastaavat ensisijaisesti omien tulosalueiden ja ostamiensa palveluiden omavalvonnan seurannasta ja toteutumisesta. Tulosalueiden (palveluyksikköjen) vastuuhenkilöt seuraavat omavalvontasuunnitelmassaan kuvatun toiminnan toteutumista ja varmistavat, että seurannassa havaitut puutteet korjataan. Tulosyksiköissä lähiesihenkilöiden ja henkilöstön toteuttaman omavalvonnan on tarkoitus rakentua saumattomaksi kokonaisuudeksi hyvinvointialueen toteutettaman järjestäjätason sekä toimiala- ja tulosaluetasoisien omavalvonnan kanssa.

Sektorijohtajat – tehtävät ja toimivalta

Hyvinvointialueella on kolme (3) sektorijohtajaa; sektorijohtaja lapset, nuoret ja perheet, sektorijohtaja työikäiset sekä sektorijohtaja ikäihmiset. Yhdessä sektorijohtajat johtavat väestön näkökulmasta hyvinvointialueen kokonaisuutta.

Sektorijohtajan tehtävänä on

- määrittää sektorin palvelutarpeet ja seurata niiden toteutumista;
- yhdessä muiden sektorijohtajien kanssa määrittää koko väestöä, tai jonkun tietyn väestöryhmää koskevat palvelutarpeet ja seurata niiden toteutumista;
- valmistella sektorin palvelutuotantoa, tuotantomallia, palveluverkkoa, rahoitusta, laatua ja valvontaa koskevat strategiset linjaukset;
- vastaa rajapintoihin sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvästä yhteistyöstä hyvinvointialueen kuntien ja muiden toimijoiden kanssa;
- valmistella tai johtaa valmistelutyötä koskien sektorin asioita aluehallitukselle;

- ohjata organisaatiota oikeaan suuntaan väestön tarpeiden mukaisesti sekä huolehtia palveluiden integraation edistämisestä koko organisaatiossa; sekä
- toteuttaa muut hyvinvointialuejohtajan määräämät tehtävät.

Sektorijohtajat raportoivat hyvinvointialuejohtajalle. Hyvinvointialuejohtaja määrää sektorijohtajan sijaisen, kun sektorijohtaja on poissa tai esteellinen. (Hallintosääntö § 37).

Professiojohtajat – tehtävät ja toimivalta

Professiojohtajat johtavat suorassa linjassa henkilöstöään. Sosiaali- ja terveydenhuollon johtamisen monialaisesta asiantuntemuksesta vastaavat professiojohtajat, joita ovat johtajaylilääkäri, johtajaylihoitaja ja sosiaalijohtaja. Muita professiojohtajia ovat pelastusjohtaja ja hallintojohtaja. (Hallintosääntö § 38).

Johtajaylilääkäri toimii terveydenhuoltolain 57 §:ssä (1326/2010) tarkoitettuna vastaavana lääkärinä. Sosiaalijohtaja toimii sosiaalihuoltolain (1301/2014) 46 a §:n mukaisena sosiaalihuollon johtavana viranhaltijana. Johtajaylihoitaja toimii hoitotyön tehtäväalan johtavana viranhaltijana.

Professiojohtajan tehtävänä on

- vastata hänelle lainsäädännössä säädettyjen tehtävien hoitamisesta;
- toimia hyvinvointialueen oman linjan professioiden edustajana;
- vastata järjestäjäroolissa henkilöresurssien riittävyyden koordinaatiosta ja kohdentamisesta huomioiden lain ja asetuksen mukaiset vaatimukset yhteistyössä toimialajohtajien ja toimialuevastaavien kanssa;
- varmistaa oman henkilöstönsä osaaminen;
- vastata palveluiden laadusta, asiakas- ja potilasturvallisuudesta, vaikuttavuudesta ja asiakaslähtöisyydestä;
- koordinoida tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoimintaa alallaan; sekä
- toteuttaa muut hyvinvointialuejohtajan määräämät tehtävät.

Professiojohtajat raportoivat hyvinvointialuejohtajalle. Hyvinvointialuejohtaja määrää professiojohtajan sijaisen, kun professiojohtaja on poissa tai esteellinen. (Hallintosääntö § 38).

Toimialajohtajat – tehtävät ja toimivalta

Hyvinvointialueen toiminta on jaettu kahdeksaan (8) toimialaan. Hyvinvointialueeseen kuuluvat seuraavat toimialat: resurssikeskus, koti- ja asumispalvelut, kuntoutus ja psykososiaaliset palvelut, sosiaali- ja terveyskeskus, sairaalapalvelut, pelastuslaitos, hallinto sekä asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus. Toimialat jakautuvat tulosalueisiin ja tulosalueet tulosityksiköihin.

Toimialajohtajat johtavat toimialoja ja sovittavat yhteen eri toimialojen välistä yhteistyötä hyvinvointialueen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon johtoryhmien linjausten mukaisesti.

Toimialajohtajan tehtävänä on

- vastata toimialansa talouden, toiminnan, palveluverkon, laadun, turvallisuuden, asiakaslähtöisyyden ja prosessien suunnittelusta, kehittämisestä, johtamisesta ja seurannasta;
- vastata toimialalle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta;
- päättää toimialansa jakautumisesta tulosyksiköihin sekä nimeää tulosyksikön vastuuhenkilöt tulosalueen vastuuhenkilön esityksestä;
- vastata palveluiden yhdenvertaisesta saatavuudesta; sekä
- toteuttaa muut hyvinvointialuejohtajan määräämät tehtävät (hallintosääntö § 39);
- vastaa toimialakohtaisen omavalvontasuunnitelman laatimisesta ja ylläpidosta;
- vastaa toimialan omavalvonnan toteutumisesta omavalvontaohjelman, omavalvonta- ja muiden suunnitelmien mukaisesti;
- vastaa toimialan palveluiden raportoinnista ja seurannasta;
- vastaa sopimuksista ja toteuttaa sopimusvalvontaa (yhteistyössä hankintayksikön, tulosalueen ja laadun ja valvonnan yksikön kanssa).

Toimialajohtajat kehittävät vastuualueidensa keskeisiä toimintaprosesseja yhteistyössä järjestäjäjohdon ja keskijohdon kanssa. Toimialajohtajat raportoivat hyvinvointialuejohtajalle. Hallintojohtaja toimii hallinnon toimialajohtajana. Hyvinvointialuejohtaja määrää toimialajohtajan sijaisen, kun toimialajohtaja on poissa tai esteellinen. (Hallintosääntö § 39).

Tulosalueen vastuuhenkilöt ja keskijohto – tehtävät ja toimivalta

Keskijohto koostuu tulosalueiden vastuuhenkilöistä ja keskijohtoon luetuista eräistä asiantuntijoista, jotka määrittellään valmisteilla olevissa toimintasäännöissä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialoilla on tarkoituksenmukaista, että suurien kokonaisuuksien tukena on ns. koordinoiva taso keskijohdon alaisuudessa. He vastaavat osaltaan joko alueellisesta tai muuten määrätystä kokonaisuudesta ja johtavat useita eri yksiköitä.

Tulosalueen vastuuhenkilö

- vastaa omassa linjassaan ja omalta osaltaan tulosalueensa palvelukokonaisuuden toiminnasta ja johtaa alastaan henkilöstöä;
- johtaa integraatiota yhteistyössä muiden tulosalueiden kanssa;
- vastaa palveluiden saatavuudesta, palveluiden laadusta, asiakas- ja potilasturvallisuudesta, vaikuttavuudesta ja asiakaslähtöisyydestä strategian ja toiminta- ja taloussuunnitelman linjausten mukaisesti;

- kehittää vastuualueensa keskeisiä prosesseja yhteistyössä toimialajohtajan kanssa;
- vastaa tulosalueen talousarvion laadinnasta ja seurannasta;
- raportoi sekä toimialajohtajalle että professiojohtajalle (Hallintosääntö § 42);
- toteuttaa omavalvontaohjelman, omavalvontasuunnitelman ja muiden suunnitelmien mukaista omavalvontaa;
- toteuttaa sopimusvalvontaa yhteistyössä hankintayksikön ja laadun ja valvonnan yksikön kanssa;
- seuraa omavalvonnan toteutumista tulosalueellaan ja raportoi tulosalueen omavalvonnan seurantatiedot ja julkaisee korjaavat toimenpiteet neljän (4) kuukauden välein;
- käsittelee ja antaa vastaukset muistutuksiin ja kanteluihin sekä valvontaviranomaisen hyvinvointialueelle omavalvonnallisesti käsiteltäväksi siirrettyihin selvityspyyntöihin ja epäkohtailmoituksiin. Vastauksen kanteluihin ja muistutuksiin antaa ensisijaisesti tulosalueen vastuuhenkilö tai toissijaisesti toimialajohtaja.

Sosiaalihuollon hallinnollinen päällikkö koordinoi kantelut ja muistutukset oikealle vastaajataholle ja tilastoi saapuneita muistutuksia ja kanteluita asianhallintajärjestelmään (Dynasty). Sosiaalihuollon erityisasiantuntija seuraa ja analysoi sosiaalihuollon ilmiöitä ja trendejä, jotka nousevat esille muistutuksista ja kanteluista (SPro- ja HaiPro-ilmoitukset). Käsitellyt muistutukset ja kantelut annetaan asia/ilmiö tasolla tiedoksi valvontaan (asiasisältöjen valvonnallinen seuranta).

Tulosityksikköjen vastuuhenkilöt – tehtävät ja toimivalta

Tulosityksikön vastuuhenkilö vastaa yksikkönsä toiminnasta, taloudesta ja palvelun toimivuudesta sekä yksikkönsä johtamisesta. Tulosityksikön vastuuhenkilö raportoi tulosalueen vastuuhenkilölle. Toimialajohtaja nimeää tulosityksikön vastuuhenkilöt. Terveystieteiden toimintayksiköissä tulosityksikön vastuuhenkilö toimii yhdessä toimintayksikön vastaavan lääkärin kanssa. Tulosityksikössä voi olla useita esihenkilöitä, joilla on toimivaltaa muun muassa henkilöstöasioissa. Siltä osin kuin tehtäviä ja toimivaltaa ei ole määrätty hallintosäännössä, esihenkilön vastuut määritellään tarkemmin eri toimintasäännöissä. (Hallintosääntö § 43).

Tulosityksikön vastuuhenkilö

- toteuttaa omavalvontaohjelman, omavalvontasuunnitelman ja muiden suunnitelmien mukaista omavalvontaa;
- vastaa omavalvontasuunnitelman laadinnasta ja ylläpidosta
- toteuttaa asiakaskohtaista valvontaa (asiakkaan asioista vastaava sosiaalityöntekijä/omatyöntekijä). Asiakaskohtaisen ostopalvelusopimuksen seuranta- ja valvontavastuu on

asiakkaan vastuu- tai omatyöntekijällä, epäkohdista ja poikkeamista tulee ilmoittaa laadun ja valvonnan yksikölle/valvonnalle;

- seuraa ja varmistaa tulosityksikön omavalvonnan toteutumista;
- raportoi tulosityksikön omavalvonnan seurantatiedot ja korjaavat toimenpiteet tulosalueen vastuuhenkilöille;
- laatii ja päivittää tulosityksikön omavalvontasuunnitelmaan kirjattua omavalvonnan seuranta- ja kehittämissuunnitelmaa (liite 1) ja julkaisee sen nähtäville hyvinvointialueen verkkosivuille vähintään 12 kuukauden välein.

Työntekijän vastuut ja velvollisuudet

Hyvinvointialueen jokaisella työntekijällä on lakiin perustuva vastuu omavalvonnan toteutumisesta omassa työssään, mikä tarkoittaa velvollisuutta toimia ohjeiden ja omavalvontasuunnitelman mukaisesti sekä tunnistaa ja ilmoittaa viipymättä havaitsemistaan epäkohdista, riskeistä ja vaaratilanteista. Epäkohtien ilmoittaminen on lakisääteinen velvollisuus (laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 741/2023, 29 §), ja se on keskeinen osa asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamista.

Laadun ja valvonnan yksikön/valvonnan vastuut

- toteuttaa järjestämistehtävän omavalvontaa: laillisuuden, saatavuuden, jatkuvuuden, turvallisuuden, laadun, vaikuttavuuden, yhdenvertaisuuden, asiakaskokemuksen, osallisuuden ja henkilöstön valvontaa;
- koordinoi omavalvontaohjelman laadintaa ja ylläpitoa;
- omavalvontaohjelman ja -suunnitelmien mukaisen omavalvonnan toteutumisen seuranta, raportointi ja julkaisu;
- valvontasuunnitelman laadinta, ylläpito, toteutus, seuranta, raportointi ja julkaisu;
- varmistaa omavalvonnan toteutumisen laadukkuutta ja toteutumista;
- koordinoi ja kehittää valvontatoimintaa ja valvonnan menettelyitä;
- laatii ja päivittää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden omavalvontasuunnitelma -pohjan;
- tukee omaa palvelutuotantoa ja yksityisiä palveluntuottajia niiden omavalvonnassa (ohjaus, neuvonta ja koulutukset);
- toteuttaa valvontaa (ennakollinen, suunnitelmallinen ja reaktiivinen valvonta)
- toteuttaa Varke- asukasvalinnan valvontaa (entinen ARA-asukasvalinnan valvonta)
- vastaanottaa ja käsittelee palvelusetelituottajien hakemukset ja laatii niistä hyväksyntäesitykset;
- seuraa muistutuksia, kanteluita, vaaratapahtuma- ja epäkohtailmoituksia, antaa ohjausta ja toteuttaa valvontatoimenpiteitä tarvittaessa;
- koordinoi selvitystyön ja selvitysvastineenannon Lupa- ja valvontaviraston hyvinvointialueelle omavalvonnallisiin selvittelyihin siirtämissä valvonta-asioissa;

- toteuttaa yksityisen palveluntuottajan toimintaa koskevan omavalvonnallisen selvitystyön liittyen epäkohtailmoituksiin, jotka valvontaviranomainen on siirtänyt hyvinvointialueen omavalvonnallisesti selvitettäväksi sekä laatii selvitystyöstä omavalvonnallisen selvitysyhteenvedon;
- toteuttaa sopimusvalvontaa yhteistyössä toimialojen ja tulosalueiden sekä hankintayksikön kanssa.
- tekee yhteistyötä valvontaviranomaisten ja muiden sote-valvontatyötä tekevien tahojen kanssa;
- laatii laadun, turvallisuuden, osallisuuden ja valvonnan raportin (järjestäjätaso) omavalvonnan ja valvontatoiminnan osalta kolmen (3) kuukauden välein
- laatii vuosittaisen laadun, turvallisuuden, osallisuuden ja valvonnan raportin.

7 Omavalvonnan ohjauksen ja valvonnan muodot

Omavalvonta on keskeinen osa organisaation johtamisjärjestelmää. Se on ennakoivaa, toiminnan aikaista ja jälkikäteistä. Omavalvonnalla varmistetaan hyvinvointialueen itse tuottamien sekä hyvinvointialueen hankkimien sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus, yhdenvertaisuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu sekä oman palvelutuotannon lisäksi eri palveluntuottajien kanssa tehtyjen sopimusten noudattaminen. Omavalvonnalla varmistetaan, että palveluita tuottavalla palveluntuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palveluiden tuottamisesta.

Hyvinvointialueen oman palvelutuotannon omavalvonnassa huomioidaan Lupa- ja valvontaviraston määrittelemät sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman painopistealueet, joiden toteutumista seurataan ensisijaisesti palvelutuotannon toimesta. Laadun ja valvonnan yksikön laatimaan vuosittaiseen valvontasuunnitelmaan nostetaan valvontakohteita valtakunnallisen valvontaohjelman kautta.

Omavalvontaa toteutetaan kolmella tasolla:

- **Työntekijän omavalvonta:** jokaisen työntekijän lakisääteinen tehtävä ja eettinen velvollisuus on toimia turvallisesti ja noudattaa omavalvontasuunnitelmaa. Tämä sisältää myös työntekijän velvollisuuden ilmoittaa epäkohdista ja vaaratapahtumista sekä niiden uhista. (Valvontalaki 741/2023, 29 §).
- **Palveluntuottajan/palveluyksikön omavalvonta:** lakisääteinen velvollisuus laatia omavalvontasuunnitelma ja toimia tosiasiallisesti sen mukaisesti sekä valvoa myös alihankintana järjestettyä palvelutuotantoa (741/2023, 27–29 §).
- **Palvelunjärjestäjän vastuuseen kuuluva valvonta:** omavalvontaohjelmassa kuvatun hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvan palvelutuotannon omavalvonta ja omavalvonnan toteutumisen valvonta sekä ostopalveluiden asianmukaisen hankinnan ja tehdyn hankinnan sopimusvalvonta. Järjestäjän omavalvontaan sisältyy lisäksi ilmoitusvelvollisuus ja järjestämisvastuun mukaisen omavalvonnan toteutumisen osoittaminen valvontaviranomaiselle. (741/2023, 23–26 §, 34 §).

7.1 Ennakollinen valvonta, ohjaus ja neuvonta

Hyvinvointialueen toteuttama ennakollinen valvonta on palvelun tuottamisen ennakoivaan suunnitteluun ja omavalvontaan suunnattua ohjausta ja neuvontaa. Ennakollisen valvonnan tarkoituksena on ennaltaehkäistä epäasianmukaisten ja asiakas- tai potilasturvallisuutta vaarantavien toimintakäytäntöjen muodostumista. Palveluntuottajan itse toteuttama omavalvonta on ensisijaisin valvonnan muoto, ja sitä tuetaan ohjauksen avulla. Ennakollisella valvonnalla pyritään varmistamaan,

että asiakkaat/potilaat saavat yhdenvertaisia, asianmukaisia, laadukkaita ja tarpeitaan vastaavia palveluita. Ennakollisella valvonnalla varmistetaan asiakkaiden/potilaiden oikeuksien toteutumista palveluita käytettäessä sekä pyritään ennaltaehkäisemään tilanteita, joiden perusteella valvontatyötä tekevän tahon tai valvontaviranomaisen pitäisi jälkikäteisen valvonnan keinoin puuttua yksiköiden toimintaan.

Ennakollisella valvonnalla tuetaan palveluntuottajia heidän toimintansa kehittämisessä nostamalla esiin mahdollisia toiminnassa esiintyviä asiakas- ja potilasturvallisuutta vaarantavia riskejä tai epäkohtia ehkäisemällä niitä jo ennakolta. Ennakollista valvontaa ovat muun muassa neuvonta, ohjaus, koulutukset, yhteistyötapaamiset, ohjauskirjeiden ja tiedotteiden jakaminen sekä erilaisten ohjeistusten laatiminen. Ohjeistukset auttavat palveluntuottajia suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaansa vaatimusten mukaisesti. Esimerkkinä ennakollisesta valvonnasta on laadun ja valvonnan yksikön kaksi kertaa vuodessa järjestämät yhteistyötapaamiset yksityisten sote-palveluntuottajien kanssa. Tapaamisissa palveluntuottajille tarjotaan tietoa ajankohtaisista omavalvontaan ja valvontaan liittyvistä asioista.

Ennakollista valvontaa ovat myös valvontaviranomaisen (LVV) toteuttamat ennakkotarkastukset. Valvontaviranomaisen on tarkastettava sairaala ja vaativaa sosiaalihuoltoa tuottava palveluyksikkö ennen palveluyksikön rekisteriin merkitsemistä. Ennakkotarkastukseen voi osallistua valvontaviranomaisen pyynnöstä hyvinvointialueen edustaja, jonka alueella palveluja on tarkoitus tuottaa (valvontalaki 741/2023, 20 §).

7.2 Suunnitelmallinen valvonta

Hyvinvointialueen tulee ohjata ja valvoa sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa (valvontalaki 741/2023, 23 §, 24 §). Hyvinvointialueelle laadittu valvontasuunnitelma ohjaa suunnitelmallisen valvonnan toteutusta. Suunnitelmallinen valvonta muodostaa suurimman osan kaikesta valvontatoiminnasta. Suunnitelmallista valvontaa toteutetaan ohjaus- ja valvontakäynteinä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien oman palvelutuotannon, että yksityisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien yksikköihin. Muiden hyvinvointialueiden alueilla sijaitseviin palvelu/toimintayksikköihin valvontaa toteutetaan ensisijaisesti asiakaskohtaisesti. Muilla hyvinvointialueilla sijaitsevien palvelu/toimintayksikköjen valvontaa (joissa on hyvinvointialueen asiakkaita) tehdään yhteistyössä sijaintihyvinvointialueen valvontatyötä tekevien tahojen kanssa. Lastensuojelun osalta hyvinvointialueella on sekä palvelunjärjestäjän että sijaintihyvinvointialueen ohjaus- ja valvontavastuu yhteistyössä sijoittajahyvinvointialueen ja valvontaviranomaisen kanssa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 16 §).

Hyvinvointialueen valvontasuunnitelma päivitetään vuosittain Lupa- ja valvontaviraston laatiman [valtakunnallisen valvontaohjelman](#) ja Pohjanmaan hyvinvointialueen kullekin vuodelle valitsemien painopistealueiden ohjaamina. Valvontatyön suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan myös Sosiaali- ja terveysministeriön vuosille 2022–2026 laatiman [Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia](#), ja sen toimeenpanosuunnitelman tavoitteet (kuva 3).

Kuva 3. Asiakas- ja potilasturvallisuus strategia ja toimeenpanosuunnitelma 2022–2026 (STM 2022).

Valvontasuunnitelman toimeenpanevan osan eli valvontakäyntien toteutuksen vuosisuunnitelman laativat käytännön valvontatyötä tekevät tarkastajat yhteistyössä valvonnan päällikön kanssa. Valvontasuunnitelman laadinnassa huomioidaan lisäksi valvontaviranomaisen hyvinvointialueelta esille nostamat valvontahavainnot ja -signaalit sekä palvelutoiminnan riskiperusteisuus. Riskiperusteisuus tarkoittaa sitä, että toimintayksikön tuottamiin palveluihin ja palveluprosesseihin liittyviä laadun ja asiakasturvallisuuden riskejä arvioidaan esimerkiksi sen perusteella, onko palvelu ympärivuorokautista, kuinka usein palvelua saadaan, kuinka vaativasta palvelusta tai hoivasta on kyse, tai miten haavoittuvassa asemassa oleva on asiakaskunta ja millainen on toimintayksikön aiempi valvontahistoria. Valvontakohteiden aiempi valvontahistoria on olennainen osa riskiperusteisen valvonnan kohdentamista ja valvontakäyntien tiheyden suunnittelua.

Riskiperusteisen arvioinnin perusteella palveluntuottajien ohjausta ja valvontaa pyritään kohdentamaan laaja-alaisemmin ja tiheämmin niihin palveluihin, joissa sitä eniten tarvitaan palvelun laadun ja turvallisuuden varmistamiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelmallisen ohjauksen ja valvonnan

kohdentamisessa valvontatyötä tekevien viranhaltijoiden ammattitaito ja palveluntuottajien sekä palveluyksikköjen toiminnan tunteminen ovat avainasemassa. Osalle valvontakäynneistä suunnitellaan kaksi tarkastajaresurssia. Suunnitelmaa muutetaan ja kohdentamista arvioidaan tarvittaessa uudelleen tilanteen mukaan. Palveluntuottaja/palveluyksikkö voidaan ottaa tarvittaessa tehostetun valvonnan piiriin aiemmasta suunnitelmasta poiketen.

Suunnitelmalliset ohjaus- ja valvontakäynnit ilmoitetaan palveluntuottajalle pääsääntöisesti etukäteen. Laadun ja valvonnan yksikkö/valvonta tekee ennakolta ilmoittamattomia valvontakäyntejä, jos se erityisestä syystä arvioidaan tarpeelliseksi. Erityinen syy voi olla esimerkiksi, epäily toiminnan epäasianmukaisuudesta tai aiemmin esille tulleet epäkohdat palvelun tuottamisessa.

Valvontakäynnistä laaditaan tarkastuskertomus. Tarkastuskertomus lähetetään kaikille valvontakäynnille osallistuneille, hyvinvointialueen kyseisestä palvelusta vastaaville viranhaltijoille, Lupa- ja valvontavirastoon, ja niille hyvinvointialueille, joiden asiakkaita oli sijoitettuna kyseiseen yksikköön valvontakäynnin aikaan. (Sosiaali- ja terveydenhuollon johtoryhmä 28.1.25, § 19. Valvontakäyntien suunnitelmallisten tarkastuskertomusten, reaktiivisten selitysyhteenvetojen ja Soteri-rekisteröintipäätösten jakelumenettelyt).

Suunnitelmalliselle valvontakäynnille palveluntuottajalta etukäteen pyydettäviä asiakirjoja ovat muun muassa: omavalvontaohjelma (jos palveluntuottajalla on enemmän kuin yksi palveluyksikkö), omavalvontasuunnitelma, lääkehoitosuunnitelma, henkilöstöluettelo, viimeksi toteutunut työlista (3 viikon ajanjaksolta), tehtäväkuvaukset ammattiryhmittäin, asiakaspalautteiden ja poikkeamien yhteenveto viimeisiltä 12 kuukaudelta, asiakkaiden RAI-arvioinnin yhteenveto ja MNA-tulos, toimintasuunnitelma ja -kertomus (jos laadittu). Valvontakäynnillä pyydetään osoittamaan tarvittaessa myös muita asiakirjoja, kuten esimerkiksi henkilöstön lääkeluvat. Suunnitelmallista valvontaa voidaan täydentää/toteuttaa myös asiakirjavalvontana, esimerkiksi omavalvontasuunnitelman, ja muiden asiakirjojen tarkistamisena. Suunnitelmallisen ohjaus- ja valvontakäynnin eri vaiheista on laadittu prosessikuvaus. Prosessikuvaus on löydettävissä hyvinvointialueen intrasta IMS-järjestelmästä.

7.3 Reaktiivinen valvonta

Reaktiivinen valvonta tarkoittaa palveluntuottajan jälkikäteisvalvontaa ja -ohjausta. Reaktiivinen valvonta voi käynnistyä esimerkiksi epäkohta- tai vaaratapahtumailmoitusten, asiakas- tai omaispalautteiden, muistutusten, kanteluiden, reklamaatioiden tai Lupa- ja valvontaviraston hyvinvointialueelle omavalvonnallisesti selvitettäväksi siirtämän epäkohtailmoituksen pohjalta. Reaktiivisissa valvontatapahtumissa hyvinvointialueen valvontatyötä tekevä viranhaltija käynnistää tapahtuman selvittelyt. Tällöin palveluntuottajalta pyydetään tapahtuneesta kirjallinen selvitys ja

pyydetään tarvittavia asiakirjoja esitettäväksi. Hyvinvointialueella on oikeus saada yksityiseltä palveluntuottajalta, ja tämän alihankkijalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset (laki hyvinvointialueesta 611/2021, 10 §). Mikäli myös fyysinen valvontakäynti todetaan tarpeelliseksi, suoritetaan se lyhyellä varoitusaajalla tai välittömästi. Kunkin reaktiivisen valvontatapahtuman kohdalla harkitaan tapauskohtaisesti, tehdäänkö mahdollinen käynti yksikköön ennalta ilmoitetusti vai ennalta ilmoittamatta. Ennalta ilmoittamattomasta valvontakäynnistä ei ilmoiteta erikseen, jotta käynnillä saadaan mahdollisimman oikea ja totuudenmukainen kuva yksikön sen hetkisestä tilanteesta. Ennalta ilmoittamattoman käynnin yhteydessä palveluntuottajalle annetaan tiedoksi valvonnan päällikön laatima kirjallinen tarkastusmääräys tarkastuksen perusteista.

Palveluntuottajalta ja muilta asianomaisilta saadun selvityksen pohjalta laadun ja valvonnan yksikön valvontatyötä tekevä viranhaltija laatii tapahtuneesta omavalvonnallisen selvitysyhteenvedon. Selvitysyhteenvedo sisältää annetun selvityksen lisäksi arvioinnin ja tiedon siitä, onko palveluntuottajan toiminnassa havaittu jotain lainvastaista tai moitittavaa, millaista ohjausta palveluntuottajalle on annettu, mitä korjaavia toimenpiteitä on edellytetty ja missä määräajassa ne tulee toteuttaa, ketkä ovat korjaavista toimenpiteistä vastaavat henkilöt, miten korjaavat toimenpiteet raportoidaan ja millaisesta mahdollisesta jälkivalvonnasta on sovittu.

Vakavista ja olennaisesti asiakas- ja potilasturvallisuutta vaarantaneista epäkohdista ja tapahtumista hyvinvointialue ilmoittaa viipymättä Lupa- ja valvontavirastoon valvontalaissa säädetyn palvelunjärjestäjän ilmoitusvelvollisuuden (34 §, 2mom.) ja Lupa- ja valvontaviraston antaman ohjauskirjeen (9.3.2026. LVV-S/18896/2026) mukaisesti. Kun tapahtuman omavalvonnalliset selvittelyt on saatu tehtyä, lähetetään valmistunut selvitysyhteenvedo siinä tapauksessa tiedoksi myös Lupa- ja valvontavirastoon.

Hyvinvointialueen reaktiivisen valvonnan prosessikuvauksen laatiminen on laadun ja valvonnan yksikön koordinoimana työn alla. Samassa yhteydessä tarkennetaan reaktiiviseen valvontaan liittyviä toimintamenettelyitä.

8 Valvonnan ja valvonnan kehittämisen painopistealueet

Lupa- ja valvontavirasto on julkaissut sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2024–2027. Viranomaisen toteuttaman valvonnan painopiste on organisaatioiden omavalvonnan edistämässä, tukemisessa ja varmistamisessa. Valvontaohjelmakauden teemana on hyvinvointialueiden omavalvonnan tukeminen palveluiden saatavuuden, jatkuvuuden, turvallisuuden ja laadun sekä asiakkaiden yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.

8.1 Omavalvonnan ja valvonnan painopistealueet

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2024–2027

Lupa- ja valvontavirasto toteuttaa suunnitelmallista sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa, joka perustuu [valtakunnalliseen valvontaohjelmaan](#). Valvontaohjelma tehdään nelivuotiskaudeksi, ja sen painopisteitä päivitetään vuosittain. Valvontaohjelman tavoitteena on ohjata ja vahvistaa hyvinvointialueiden omavalvontaa palveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa siten, että palvelut järjestetään lainmukaisesti ottaen huomioon niiden saatavuus, jatkuvuus, ja yhdenvertaisuus sekä erityisen haavoittuvassa asemassa olevat asiakasryhmät. Valvontaohjelman mukainen suunnitelmallinen valvonta kohdistetaan riskiperusteisesti sinne, missä palveluita ei saada järjestettyä lainsäädännön edellyttämällä tavalla tai niiden saatavuudessa, turvallisuudessa, laadussa tai oikea-aikaisuudessa on haasteita. Valvontaviranomainen toteuttaa lakisääteisen suunnitelmallisen valvonnan jatkossa osana sote-valvontaohjelmaa, mm. iäkkäiden ympärivuorokautisen asumispalvelujen henkilöstömitoitus, kotihoidon riittävyys, toimeentulotuen ja lastensuojelun määräajat ja asiakasmäärät sekä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kiireettömään hoitoon pääsy.

Pohjanmaan hyvinvointialueen toteuttama suunnitelmallinen valvonta perustuu valtakunnalliseen valvontaohjelmaan ja hyvinvointialueelle laadittuun valvontasuunnitelmaan, jossa on määritelty hyvinvointialueen omavalvonnan ohjauksen ja valvonnan vuosittaiset painopistealueet ja kohteet. Valvonnan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan myös kansallinen asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia. Omavalvonnan ja valvonnan painopistealueet voivat olla järjestäjätasoisia, toimialakohtaisia tai palvelutuotannon omavalvonnan eri osa-alueista esille nostettuja teemoja. Painopisteiden muodostamisessa hyödynnetään omavalvonnan eri lähteistä ja valvontahavainnoista muodostuvaa kokonais kuvaa. Painopisteet ja teemat nousevat esille esimerkiksi toteutetuista valvonnoista, vaaratapahtuma- ja epäkohtailmoituksista tai valvontaviranomaisen (LVV) esille nostamista valvontahavainnoista. Painopisteet asetetaan riskiperusteisesti ja linjataan hyvinvointialueen strategisia tavoitteita vasten. Linjaukset painopistealueista tekee omavalvonnan ohjausryhmä laadun ja valvonnan yksikön ehdotusesityksen pohjalta.

Valtakunnallisessa sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaohjelmassa vuosille 2025–2027

linjattuja valvonnan painopisteitä ovat:

- Lapsiperheiden palveluiden ja lastensuojelun omavalvonnan valvonta hyvinvointialueilla jatkuu vuosina 2025–2027. Vuonna 2026 valvontaviranomainen kohdistaa valvontaa erityisesti sosiaalihuoltolain mukaiseen lapsiperheiden palveluiden ja lastensuojelun rajapintaan ja siihen, miten hyvinvointialueiden omavalvonnassa on huomioitu palveluiden järjestäminen ja saatavuus, vaikka lapsi ei olisi lastensuojelun asiakkuudessa.
- Painopisteitä ovat edelleen palvelujen saatavuus, jatkuvuus sekä yhdenvertaisuus
- Mielenterveys- ja päihde- ja riippuvuuspalveluiden valvontaa jatketaan koko valvontaohjelmakauden siten, että vuosina 2026–2027 painotetaan lasten ja nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalveluita.
- Laadukas ja hyvä palliatiivinen hoito ja saattohoito. Arviointi käsittää miten hyvinvointialueet omavalvonnallisesti varmistavat palliatiivisen hoidon ja riittävän saattohoidon osaamisen, yhdenvertaisen saatavuuden sekä sen, miten omaiset siinä huomioidaan. Kaikilla ihmisillä on oikeus hyvään saattohoitoon ja arvokkaaseen kuolemaan riippumatta siitä, tapahtuuko hoito kotona, palvelutalossa tai sairaalassa. Hoidossa tulisi ottaa huomioon myös kielelliset sekä kulttuuriset tarpeet, samoin eriaisteiset vammaisuudet.
- Valvontaviranomainen valvoo vuonna 2026 erityisesti itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä rajoitustoimenpiteiden käyttöä ympärivuorokautisissa asumispalveluissa sekä lääkeshoidon toteuttamista ympärivuorokautisissa asumispalveluissa. Edellä mainitut valvontakohteet koskevat sekä julkisia että yksityisiä palveluntuottajia.
- Valvontaviranomainen tekee ennalta ilmoittamattomia tarkastuskäyntejä ympärivuorokautista asumispalvelua tarjoaviin yksiköihin, joissa asiakkaina on iäkkäitä, kehitysvammaisia sekä mielenterveys- ja päihdeasiakkaita. Lupa- ja valvontavirasto valitsee tarkastuskäyntikohteet riskiperusteisesti valvontahavaintojen, epäkohtailmoitusten tai tarkastuskertomuksista saatavien tietojen perusteella. Tarkastuksen kohteena on myös henkilöstön kielitaito. Lupa- ja valvontavirasto ei kerro etukäteen tarkastusten määrää tai ajankohtaa. Tarkastusten tuloksista Lupa- ja valvontavirasto kertoo niiden valmistuttua.

Hyvinvointialueen valvonnan painopistealueita päivitetään aina valtakunnallisen valvontaohjelman vuosittaisten painopistealueiden julkistamisen jälkeen.

Pohjanmaan hyvinvointialueen linjaamat valvonnan painopistealueet 2025–2026

Valtakunnallisen valvontaohjelman linjaamien painopistealueiden lisäksi Pohjanmaan hyvinvointialue on määritellyt (Omavalvonnan ohjausryhmä 9.9.24, § 14 ja 18.3.26 § 16) omavalvonnan ja valvonnan sisällöllisiä painopistealueita vuosille 2025–2026.

Vuosi 2025

Vuonna 2025 valvonnan arviointikriteeristön painopistealueina olivat:

- omavalvontasuunnitelman suunnittelu, seuranta ja julkisuus
- asiakas/potilastietojen käsittely ja kirjaaminen, tietosuoja ja -turva
- henkilöstö ja lääkehoito

Vuosi 2026

Vuonna 2026 jatketaan osittain vuoden 2025 painopistealueen teemoilla: asiakas/potilastietojen käsittely ja kirjaaminen, tietosuoja ja -turva, niiden palveluntuottajien kohdalla, joita ei vielä kyseisillä painopistealueilla valvottu vuonna 2025.

Vuonna 2026 valvontakäynneillä käytettävät arviointikriteeristön painopistealueet ovat

- omavalvontasuunnitelman suunnittelu, seuranta ja julkisuus
- toimintaympäristö ja varautuminen tai asiakas/potilastietojen käsittely ja kirjaaminen, tietosuoja ja -turva
- henkilöstö ja lääkehoito.

Edellä mainittujen lisäksi valvontakäynnillä tarkistetaan aina palveluiden mukaan myös muun muassa yksikön omavalvonta- ja lääkehoitosuunnitelma ja henkilöstömitoitus. Valvontakäynneillä huomioidaan lisäksi valvontaviranomaisen valvontaohjelmaan kirjatut vuoden 2026 painopistealueet, kuten itsemääräämisoikeuden toteutuminen, rajoitustoimenpiteiden käyttö sekä lääkehoidon toteuttaminen ympärivuorokautisissa asumispalveluissa.

Painopistealueita seurataan osana omavalvonnan seurantajärjestelmää, ja niistä raportoidaan omavalvonnan raportoinnin yhteydessä. Hyvinvointialueen/laadun ja valvonnan yksikön toteuttama valvonta kohdistetaan valvontasuunnitelman ohjaamana ja riskiperusteisesti etenkin sinne, missä hyvinvointialueen ja valvontaviranomaisten valvontahavaintojen mukaan on palvelujen saatavuudessa ja laadussa suurimmat puutteet. Valvottavien kohteiden (oma palvelutuotanto ja yksityiset palveluntuottajat) valvontahistoria on olennainen osa riskiperusteisen valvonnan kohdentamista.

8.2 Valvontatoiminnan kehittämisen painopistealueet vuonna 2025–2026

Laadun ja valvonnan yksikön/valvonnan vuosille 2025–2026 asettamia valvonnan kehittämisen painopistealueita ja tavoitteita ovat:

Vuosi 2025

- Valvontatoiminnan ja omavalvonnan/valvonnan vaikuttavuuden ja raportoinnin kehittäminen *(tavoitteen saavuttamisessa edetty, kehittämistyö jatkuu vuonna 2026)*

- Perheryhmäkotien valvontatoiminnan käynnistäminen ja menettelytapojen luominen yhteistyössä muiden viranomaisen kanssa *(tavoite saavutettu)*
- Terveystenhuollon valvontatoiminnan kehittäminen *(tavoite saavutettu)*
- Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden omavalvontasuunnitelmat on laadittu hyvinvointialueen yhteiselle mallipohjalle (100 %) ja omavalvontasuunnitelmat on julkaistu (100 %) hyvinvointialueen verkkosivuilla *(tavoitetta ei ole saavutettu kaikkien toimijoiden osalta, työ jatkuu vuonna 2026)*
- Sopimusvalvonnan menettelyiden kehittäminen ja vakiinnuttaminen yhteistyössä toimi- ja tulosalueiden vastuuhenkilöiden ja hankintayksikön kanssa *(tavoite saavutettu osittain, vaatii vielä yhteistyön tiivistämistä ja kehittämistoimenpiteitä, jatkuu vuonna 2026)*

Vuosi 2026

- Vuonna 2026 jatketaan pääosin vuoden 2025 kehittämisen painopistealueilla pyrkien toimintatapojen vakiinnuttamiseen
- Kattava ja vaikuttava ostopalveluiden valvonta
- Valvonnan tehokkuuden ja vaikuttavuuden lisääminen
- Valvontatyön vaikuttavuus mittariston sekä seurannan ja raportoinnin käytäntöjen kehittäminen
- Palveluntuottajien ja yksiköiden omavalvonnan vahvistaminen ja omavalvonta osaamisen ja tietämyksen lisääminen (oma ja yksityinen palvelutuotanto)

9 Palvelutuotannon ohjauksen ja valvonnan toteuttaminen

Pohjanmaan hyvinvointialueen valvontavastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita tuottavia yksiköjä on arviolta noin 750. Arvio sisältää sekä oman palvelutuotannon että yksityisten palveluntuottajien yksiköt. Tarkkaa arviota valvontakohteiden lukumäärästä on vaikea määritellä, koska valvottavien yksityisten palveluntuottajien lukumäärä vaihtelee johtuen esimerkiksi ostopalvelusopimusten kestoista. Osa palveluntuottajista saattaa toimia sekä ostopalvelu- että palvelusetelituottajina.

Hyvinvointialueen valvonnan piiriin kuuluvia omia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita tuottavia yksiköjä on tällä hetkellä noin 320. Hyvinvointialueelle hyväksyttyjä palvelusetelituottajia on 174 (tilanne 16.3.26). Kilpailutuksen perusteella valittuja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajia on noin 250 (tilanne 16.3.26). Näiden sopimustoimittajien lisäksi hyvinvointialueen toimialat ovat tehneet suorahankintasopimuksia palveluntuottajien kanssa. Näiden palveluntuottajien lukumäärästä hankintayksiköllä ei ole tarkkaa tietoa. Valvonnan piiriin kuuluu myös sosiaalihuollon palveluasumisyksiköissä olevat rajatut lääkevarastot, jotka ovat lain mukaan tarkastettava kerran vuodessa ([Valtioneuvoston asetus lääkeasetuksen muutoksesta 192/2022](#)). Rajatun lääkevaraston luvan hakeneita tai ilmoituksen tehneitä yksiköjä hyvinvointialueen alueella on tällä hetkellä 33.

Ylikunnallinen Valvontakeskushanke 2020–2021 on loppuraportissaan (9.2.2022) esittänyt suosituksena valvontakohteiden lukumääräksi noin 40 yksikköä/tarkastaja/vuosi, jotta valvontakäynti voidaan toteuttaa laadukkaasti. Valvontakohteiden/resurssien vuosisuunnittelussa onkin aina otettava huomioon myös se, että suunnitelmallisen valvonnan lisäksi valvontatyöhön kuuluu myös reaktiivista valvontaa, jonka määrää ei voida ennalta määritellä.

9.1 Valvonnan riskiperusteinen toteuttaminen ja valvontakohteet 2025–2026

Pohjanmaan hyvinvointialueen järjestämävastuulle kuuluvan palvelutuotannon ohjausta ja valvontaa toteutetaan riskiperusteisesti. Palveluita, joissa asiakas- ja potilasturvallisuuteen, merkittäviin epäkohtiin ja poikkeamiin liittyviä riskejä esiintyy enemmän, valvotaan tiiviimmin kuin niitä palveluita, joissa riskit ovat pienemmät.

Palvelut on jaettu neljään riskiluokkaan:

- IV korkean riskin palvelu
- III merkittävän riskin palvelu
- II kohtalaisen riskin palvelu ja
- I matalan riskin palvelu.

Palvelut on jaettu valvonnan suunnittelun ja toteuttamisen osalta riskiperusteisesti riskiluokkiin seuraavilla perusteilla:

- Lainsäädännön asettamien velvoitteiden noudattaminen (esim. hoitoon pääsy, määräajat, mitoitus, rajoitustoimenpiteiden käyttö)
- Palveluyksikön aikaisempi valvontahistoria
- Palvelun/hoidon/hoidon vaativuus (mm. ensihoito, akuuttihoito, toimenpideyksiköt, kotisairaala, ympärivuorokautinen toiminta)
- Asiakaskunnan haavoittuvuus (mm. lapset, vanhukset, työttömät, vammaiset henkilöt, pitkäaikaissairaat, mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät, maahanmuuttajat)
- Palvelun toteutustapa ja -paikka esim. kotihoito, kotisairaala, etä- ja digipalvelut (laajuus ja soveltuvuus kyseiselle asiakasryhmälle)
- Neuvonta ja palvelu/hoidon tarpeen arviointi osaaminen merkittävässä roolissa (mm. päivystyksellinen arvio)
- Palvelun pitkäaikaisuus ja toistuvuus
- Palvelun vaikuttavuus asiakkaan palveluprosessin ja -ketjun toimivuuteen, monipalveluasiakkaat ja yhdyspinta-asiakkuudet (sosiaalihoito-terveydenhuolto, sosiaalihoito-sosiaalihoito, terveydenhuolto-terveydenhuolto)
- Palveluiden saatavuudessa, laadussa tai yhdenvertaisuudessa esiintyviä puutteita
- Henkilöstö/vastuuhenkilö (mm. pätevyys, osaaminen, yksin työskentely, kielitaito, saatavuus, vaihtuvuus)
- Toimintaympäristön riskitekijät, mm. säteily, sytostaattihoito, tiloissa haastavia asiakkaita (esim. korvaushoito)
- Oma valvonnan menetelmien laajuus (esim. toteutetaanko palveluyksikössä sisäisiä tai ulkoisia auditointeja).

Seuraavissa taulukoissa 1–3 kuvataan riskiperusteisen valvonnan riskiluokat eri palveluiden osalta. Taulukossa 4 on kuvattu Pohjanmaan hyvinvointialueen valvontakohteet vuodelle 2025 ja taulukossa 5 valvontakohteet vuodelle 2026.

Sosiaalihuollon valvonnan riskiperusteinen toteuttaminen:

Ikääntyneiden palvelut, vammaispalvelut ja mielenterveys- ja päihdepalvelut

Taulukko 1. Sosiaalihuollon valvonnan riskiperusteinen toteuttaminen

Riski-luokka	Palvelu	Valvonnan pääasialliset keinot	Valvontatiheys
IV	Palvelut, joihin liittyy lainsäädännön asettamien velvoitteiden noudattaminen, esim. palvelutarpeen arviointi, RAI-arviointi, odotusajat palveluihin, käsittelyaikojen määraajat, asiakassuunnitelman laatiminen, henkilöstömitoitus ja rajoittamistoimenpiteet Palvelut ja palveluyksiköt, joiden valvonnassa on todettu kuluneen vuoden aikana vakava/vakavia tai useita lieviä poikkeamia, jotka vaativat korjaavia toimenpiteitä ja jälkivalvontaa Rajatut lääkevarastot	Seuranta, asiakirjavalvonta, tarvittaessa valvonnalliset toimenpiteet: selvityspyyntö, korjaavat toimenpiteet määräajassa, ohjaus- ja valvontakäynnit/ tarkastukset Korjaavien toimenpiteiden toteutumisen jälkivalvonta annetussa määräajassa Ohjaus- ja valvontakäynnit/tarkastukset, asiakirjavalvonta Tarkastuskäynnit	Jatkuva, tarpeenmukainen Tarpeenmukainen tai vähintään kerran vuodessa Kerran vuodessa
III	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen, asumisyksiköt, kotihoito, Sosiaali- ja kriisipäivystys Aikuisten mielenterveys ja päihdepalvelut, avohoito Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalvelut	Ohjaus- ja valvontakäynnit/tarkastukset, asiakirjavalvonta	Vähintään kerran kahdessa vuodessa
II	Yhteisöllinen asuminen, tilapäinen ja tuettu asuminen, päivä- ja työtoiminta, päiväkeskustoiminta Henkilökohtainen apu Kuntoutuspalvelut (lapset ja aikuiset) Aikuissosiaalityö, vammaispalvelun sosiaalityö	Ohjaus- ja valvontakäynnit/tarkastukset, asiakirjavalvonta	Vähintään joka kolmas vuosi
I	Tukipalvelut (esim. siivous-, vaatehuolto- ja ateriapalvelut) ARA-asukasvalinnan valvonta	Ennakoiva ohjaus, yhteistyö- ja koulutustapaamiset, asiakirjavalvonta, reaktiivinen valvonta, tarvittaessa ohjaus- valvontakäynti/tarkastukset ARA-asukasvalintatapapäätöksen mukainen valvonta	Tarpeenmukainen Erillinen suunnitelma

Riskiluokat: IV Korkean riskin palvelu, III Merkittävän riskin palvelu, II Kohtalaisen riskin palvelu, I Matalan riski palvelu

Sosiaalihuollon valvonnan riskiperusteinen toteuttaminen: Lapsiperheiden palvelut ja lastensuojelu

Taulukko 2. Sosiaalihuollon valvonnan riskiperusteinen toteuttaminen lapsiperheiden palveluissa ja lastensuojelussa

Riski-luokka	Palvelu	Valvonnan pääasialliset keinot	Valvontatiheys
IV	Palvelut, joihin liittyy lainsäädännön asettamien velvoitteiden noudattaminen, esim. sosiaalityöntekijän enimmäisasiakasmäärä, ohjaajien lakisääteinen ja/tai toimiluvan mukainen vähimmäismäärä lastensuojelun laitoshoidossa, palvelutarpeen arviointi, käsittely- ja määräaikaisten noudattaminen ja asiakassuunnitelmien laatiminen, rajoitustoimenpiteet. Palvelut ja palveluyksiköt, joiden valvonnassa on todettu kuluneen vuoden aikana vakava/vakavia tai useita lieviä poikkeamia, jotka vaativat korjaavia toimenpiteitä ja jälkivalvontaa Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito: Lastensuojelulaitokset, perheryhmäkodit, perhekuntoutus ja ammatillinen perhehoito, joiden riskipisteytys on ≥ 5 (riskipisteytysmittari)	Seuranta, asiakirjavalvonta, tarvittaessa valvonnalliset toimenpiteet: selvityspyyntö, korjaavat toimenpiteet, ohjaus- ja valvontakäynnit/ tarkastukset Korjaavien toimenpiteiden toteutumisen jälkivalvonta annetussa määräajassa, ohjaus- ja valvontakäynnit/tarkastukset, asiakirjavalvonta Ohjaus- ja valvontakäynti/tarkastukset, asiakirjavalvonta	Jatkuva, tarpeenmukainen Tarpeenmukainen tai vähintään kerran vuodessa Vähintään kerran vuodessa
III	Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito: Lastensuojelulaitokset, perheryhmäkodit, perhekuntoutus ja ammatillinen perhehoito, joiden riskipisteytys on ≤ 4 .	Ohjaus- ja valvontakäynti/tarkastukset, asiakirjavalvonta	Vähintään kerran kahdessa vuodessa
II	Lasten ja perheiden sosiaalihuollon avopalvelut, jälkihuolto: Perhetyö, tehostetun perhetyön palvelukokonaisuus Lapsi- ja perhesosiaalityö, lapsiperheiden kotipalvelut Ammatillinen tukihenkilötoiminta, jälkihuolto	Ohjaus- ja valvontakäynti, tarkastukset, asiakirjavalvonta	Vähintään joka kolmas vuosi
I	Perhehoito, valvotut/tuetut tapaamiset, valvotut vaihdot Kasvatus- ja perheneuvonta, perheoikeudelliset palvelut, koulukuraattoripalvelut	Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valvoo ensisijaisesti. Pistokokeet, asiakirjavalvonta tai perusteltu syy esimerkiksi, sosiaalityöntekijän tai muun henkilön ilmoitus. Tarvittaessa kotikäynti (ainoastaan perheen luvalla).	Jatkuva Tarpeenmukainen

Riskiluokat: IV Korkean riskin palvelu, III Merkittävän riskin palvelu, II Kohtalaisen riskin palvelu, I Matalan riski palvelu

Terveydenhuollon valvonnan riskiperusteinen toteuttaminen

Taulukko 3. Terveydenhuollon valvonnan riskiperusteinen toteuttaminen

Riski-luokka	Palvelu	Valvonnan pääasialliset keinot	Valvontatiheys
IV	Palvelut, joihin liittyy lainsäädännön asettamien velvoitteiden noudattaminen, esim. kiireettömään ja kiireelliseen hoitoon pääsyn enimmäisaikojen noudattaminen (hoitotakuu), henkilöstömitoitus vaatimusten täyttyminen, rajoittamistoimenpiteiden toteuttaminen Palvelut ja palveluyksiköt, joiden valvonnassa on todettu kuluneen vuoden aikana vakava/vakavia tai useita lieviä poikkeamia, jotka vaativat korjaavia toimenpiteitä ja jälkivalvontaa Akuutti 24/7 toiminta: ensihoito, YLE- ja yhteispäivystys, tehohoito, leikkaustoiminta Muu akuutti toiminta: sydänasema, kotisairaala	Seuranta, asiakirjavalvonta, tarvittaessa valvonnalliset toimenpiteet: selvityspyyntö, korjaavat toimenpiteet, ohjaus- ja valvontakäynnit/ tarkastukset Korjaavien toimenpiteiden jälkivalvonta annetussa määräajassa, ohjaus- ja valvontakäynnit/ tarkastukset, asiakirjavalvonta Ohjaus- ja valvontakäynnit/ tarkastukset, asiakirjavalvonta	Jatkuva, tarpeenmukainen Tarpeenmukainen, vähintään kerran vuodessa 1–2 vuoden välein
III	Hoito-osastot (24/7) Avopalvelut: poliklinikka- ja vastaanottotoiminta, hoitoyksiköt, dialyysi ja toimenpideyksiköt, sädehoito Diagnostiikka ja tukitoiminnot Mielenterveys- ja päihdepalvelut (lapset, nuoret ja aikuiset): osasto- ja avohoito	Ohjaus- ja valvontakäynnit/tarkastukset, asiakirjavalvonta	2–3 vuoden välein
II	Neuvolapalvelut, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto Kuntoutus- ja terapiapalvelut Suun terveydenhuolto	Ohjaus- ja valvontakäynnit/tarkastukset, asiakirjavalvonta	Kolmen vuoden välein tai tarpeenmukainen
I	Tukipalvelut (esim. ateria-, vaatehuolto-, puhdistuspalvelut)	Ennakoiva ohjaus, yhteistyö- ja koulutustapaamiset, asiakirjavalvonta, reaktiivinen valvonta, tarvittaessa ohjaus- valvontakäynti	Tarpeenmukainen

Riskiluokat: IV Korkean riskin palvelu, III Merkittävän riskin palvelu, II Kohtalaisen riskin palvelu, I Matalan riski palvelu

Pohjanmaan hyvinvointialueen valvontakohteet 2025

Taulukko 4. Pohjanmaan hyvinvointialueen valvontakohteet 2025

Palvelu	Valvontakohteet 2025
Ikääntyneiden palvelut	Toiminnan lainmukaisuus ja palvelujen saatavuus, jatkuvuus sekä yhdenvertaisuus: asiakas- ja palveluohjaus, palvelutarpeen arviointi, palveluiden järjestäminen määräajassa, asiakassuunnitelmat ja hoitajamitoitukset (jatkuva) Ympäri vuorokautinen palveluasuminen ja kotihoito (jatkuva läpi vuoden), kotihoidon valvonta osana yhteisöllistä asumista
Mielenterveys- ja päihdepalvelut, työikäisten palvelut	Toiminnan lainmukaisuus ja palvelujen saatavuus, jatkuvuus sekä yhdenvertaisuus: aikuissosiaalityö; asiakassuunnitelmat, käsittely- ja määräajat (jatkuva) Ympäri vuorokautinen palveluasuminen (jatkuva) Lasten ja nuorten sekä aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelut, avohoito
Lapsiperheiden palvelut ja lastensuojelu	Toiminnan lainmukaisuus ja palvelujen saatavuus, jatkuvuus sekä yhdenvertaisuus: lapsipalveluiden sosiaalityö; asiakassuunnitelmat, käsittely- ja määräajat, sosiaalityöntekijäkohtaiset asiakasmäärät (jatkuva) Lastensuojelulaitokset (jatkuva), perheryhmäkodit (uusi valvontakohde 1.1.25 alkaen) Ammatillinen perhehoito ja perhekuntoutus
Vammaispalvelut	Toiminnan lainmukaisuus ja palvelujen saatavuus, jatkuvuus sekä yhdenvertaisuus: vammaispalveluiden sosiaalityö; palveluiden ja omavalvonnan toteutuminen 1.1.25 voimaan astuneen vammaispalvelulain mukaisesti (jatkuva) Ympäri vuorokautiset asumisyksiköt (jatkuva), työtoiminta sekä osallisuutta tukeva toiminta, henkilökohtainen apu
Terveystieteiden ja sairaanhoidon palvelut	Toiminnan lainmukaisuus ja palvelujen saatavuus, jatkuvuus sekä yhdenvertaisuus: Hoitoon pääsy, hoitotakuu (jatkuva), mitoitukset, palveluiden järjestämisen toteutuminen Erikoissairaanhoidon osastot ja poliklinikat, suun terveydenhuolto, neuvolat, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto Aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelut, osastohoito
Rajatut lääkevarastot	Rajatut lääkevarastot sosiaalihuollon palveluasumisen yksiköissä
ARA-asukasvalinta	ARA-asukasvalintojen valvonta

Pohjanmaan hyvinvointialueen valvontakohteet 2026

Taulukko 5. Pohjanmaan hyvinvointialueen valvontakohteet 2026

Palvelu	Valvontakohteet 2026	Valvontakohteet 2027 (alustava)
Ikääntyneiden palvelut	Toiminnan lainmukaisuus ja palvelujen saatavuus, jatkuvuus sekä yhdenvertaisuus: asiakas- ja palveluohjaus, palvelutarpeen arviointi, palveluiden järjestäminen määräajassa, asiakassuunnitelmat ja hoitajamitoitukset (jatkuva) Ympäri vuorokautinen palveluasuminen ja kotihoito (jatkuva läpi vuoden), kotihoidon valvonta osana yhteisöllistä asumista, ikääntyneiden asiakas- ja palveluohjaus	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen ja kotihoito (jatkuva läpi vuoden) Omaishoito Päivätoiminta
Mielenterveys- ja päihdepalvelut, työikäisten palvelut	Toiminnan lainmukaisuus ja palvelujen saatavuus, jatkuvuus sekä yhdenvertaisuus: aikuissosiaalityö; asiakassuunnitelmat, käsittely- ja määräajat (jatkuva) Ympäri vuorokautinen palveluasuminen (jatkuva) Perusterveydenhuollon mielenterveys-, päihde ja riippuvuuspalvelut: nuorisoasemat Psykiatrian palvelut ja lyhytaikainen päihdehoito: mm. lasten ja nuorten psykiatrian vastaanotto, lastenpsykiatrian poliklinikka ja osasto, hoito- ja kuntoutusyksikkö (päihde- ja riippuvuuslinikka) Asuminen ja päiväaikainen toiminta, psykososiaaliset palvelut (osa yksiköistä) Työ- ja päivätoiminta	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen (jatkuva läpi vuoden)
Lapsiperheiden palvelut ja lastensuojelu	Toiminnan lainmukaisuus ja palvelujen saatavuus, jatkuvuus sekä yhdenvertaisuus: lapsipalveluiden sosiaalityö; asiakassuunnitelmat, käsittely- ja määräajat, sosiaalityöntekijäkohtaiset asiakasmäärät (jatkuva) Sopimusvalvonta sijaishuoltoon ja avohuoltoon tarkastajapari -työskentelynä organisaation sisällä (jatkuva) Sopimusvalvonta sijaishuoltoon yhteistyössä muiden sijoittajayhteisöjen kanssa (jatkuva) Lasten sijaishuolto: lasten laitoshoidon (oma tuotanto + ostopalvelu), perhehoito (oma tuotanto), ammatillinen perhehoito (ostopalvelu) Lapsien ja lapsiperheiden avohuoltopalvelut: perhetyö (oma + ostopalvelu), tehostettu perhetyö (oma + ostopalvelu), tukisuhdetoiminta (oma + ostopalvelu), sosiaaliohjaus ja sosiaalinen kuntoutus (oma + ostopalvelu) Lasten avohuolto/ulkomaalaistaustaiset lapset ilman huoltajia: perheryhmäkodit (sosiaalihuoltolaki 22 a §), In-House yhtiön tuottama (ostopalvelu)	Lastensuojelulaitokset (jatkuva läpi vuoden) Perhekuntoutus; ostopalvelu Tuetut ja valvotut tapaamiset; ostopalvelu Koulukuraattoritoiminta Perheoikeudelliset palvelut Perheneuvonta

Palvelu	Valvontakohteet 2026	Valvontakohteet 2027 (alustava)
Vammaispalvelut	Toiminnan lainmukaisuus ja palvelujen saatavuus, jatkuvuus sekä yhdenvertaisuus: vammaispalveluiden sosiaalityö; palveluiden ja omavalvonnan toteutuminen (jatkuvaa) Ympäri vuorokautinen palveluasuminen, yhteisöllinen asuminen, lyhytaikainen huolenpito (jatkuvaa), osallisuutta tukeva toiminta (työ- ja päivätoiminta) Henkilökohtainen apu	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen Yhteisöllinen asuminen Lyhytaikainen huolenpito (jatkuvaa läpi vuoden), kokonaisuuteen kuuluva työ- ja osallisuutta tukeva toiminta
Terveystenhuollon ja sairaanhoidon palvelut	Toiminnan lainmukaisuus ja palvelujen saatavuus, jatkuvuus sekä yhdenvertaisuus: Hoitoon pääsy, hoitotakuu (jatkuvaa), mitoitus, palveluiden järjestämisen toteutuminen Erikoissairaanhoidon avopalvelut (poliklinikat), lapsi- ja perhepalvelut (poliklinikat, neuvolat, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto), sosiaali- ja terveydenhuollon avopalvelut (diabetesyksikkö), hoito-osastot (mm. lapset), diagnostiikka ja tukipalvelut (pois lukien apteekkipalvelut), toimenpideyksiköt (loput yksiköistä) Aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelut, osastohoito	Ensihoito, muut määritellään myöhemmin
Rajatut lääkevarastot	Rajatut lääkevarastot sosiaalihuollon palveluasumisen yksiköissä	Rajatut lääkevarastot
Varke-asukasvalinta	Varke-asukasvalintojen valvonta (entinen ARA)	Varke-asukasvalintojen valvonta (entinen ARA)
Järjestämisen valvonta	Työikäisten sosiaalityö ja vammaispalvelut (sisältää vammaisten sosiaalipalvelut, työikäisten palvelut ja taloudellisen tuen) Sosiaali- ja kriisipäivystys Lapsi- ja perhesosiaalityö	

9.2 Palvelun järjestämisen ja palvelutuotannon omavalvonnan valvonta

Pohjanmaan hyvinvointialueen itse tuottamia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita ja yksiköitä valvotaan samoilla valvonnan periaatteilla, menettelytavoilla, arviointikriteereillä ja valvonnan riskiperusteisella luokittelulla kuin ostettuja ja palvelusetelillä järjestettyjä palveluita. Palveluntuottajan itse toteuttama omavalvonta on kuitenkin aina ensisijainen valvonnan muoto. Toiminnan ja palveluiden tuottamisen tulee toteutua lakien, säädösten, suositusten, hyvinvointialueen strategian ja omavalvontaohjelman, toimialojen ja tulosyksikköjen omavalvontasuunnitelmien sekä muiden omavalvontaa ohjaavien asiakirjojen ja oheistusten mukaisesti.

Oman ja yksityisen palvelutuotannon valvonnan lisäksi hyvinvointialueen laadun ja valvonnan yksikkö /valvonta seuraa ja valvoo hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien hoitamisen lainmukaisuutta, kuten esimerkiksi hoitotakuun, käsittelyaikojen ja henkilöstömitoitusten omavalvonnan toteutumista STM:n, Lupa- ja valvontaviranomaisen ohjauksen ja lain säädännön mukaisesti.

9.3 Ostopalvelujen sopimusohjaus ja -valvonta

Sopimusohjaus tarkoittaa ostopalveluna järjestettävän sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotannon ohjaamista tilaajan ja tuottajan välisillä läpinäkyvillä sopimuksilla, joiden toteutuminen varmistetaan omavalvonnalla. Hyvinvointialueen hankintoja tekevät toimialojen viranhaltijat ja hankintayksikkö varmistavat ostopalveluntuottajien toiminnan, palveluiden laadukkuuden ja asianmukaisuuden jo kilpailutusvaiheessa ja sopimusta tehdessä. Palveluhankinnoissa ja sopimusehtojen laatimisessa huomioidaan järjestämislain (612/2021) luvun 3. ja hankintalain (1397/2016) säännökset ja hyvinvointialueen omat hankintaohjeistukset. Ostopalveluntuottajien taloudellista ja rahoituksellista tilannetta sekä työvoiman käyttöä seurataan tilaajavastuulain (1233/2006) mukaisesti ennen sopimuksen allekirjoittamista ja sopimuksen voimassaoloaikana. Hyvinvointialue varmistaa sopimusta tehdessä, että palveluntuottajan omavalvontasuunnitelma vastaa palvelun järjestäjän omavalvontaohjelmaa.

Sopimusvalvonnalla varmistetaan, että palveluntuottaja noudattaa hyvinvointialueen kanssa tehtyä sopimusta. Jatkovaa seuranta ja valvontaa suorittavat palvelun tilaajat eli toimialat ja tulosalueet. Tärkeä tapa toteuttaa sopimusvalvontaa on toimialojen aktiivinen sopimusjohtaminen ja seuranta sekä palveluntuottajien kanssa käymä säännöllinen vuoropuhelu (yhteistyötapaamiset) muutenkin kuin ongelmien ilmetessä. Valvonta toteuttaa sopimusvalvontaa reaktiivisten valvontatapahtumien, suunnitelmallisten valvontakäyntien yhteydessä sekä osallistumalla hankintamenettelyn eri vaiheisiin. Valvontakäynnit toteutetaan yhteistyössä tulosalueiden vastuuhenkilöiden tai asiantuntijoiden kanssa. Ostopalveluiden sopimusvalvontavastuu ulottuu myös hyvinvointialueen ulkopuolella sijaitsevien

ostopalveluiden valvontaan. Valvonta toteutetaan tällöin yhteistyössä sijaintihyvinvointialueen valvontatyötä tekevien henkilöiden kanssa. Sijaintihyvinvointialueiden valvonta ei kuitenkaan poista palvelua ostaneen Pohjanmaan hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvaa ostamiensa palveluiden valvonnan velvollisuutta. Valvontakäyntien raportit/tarkastuskertomukset lähetetään kaikille niille hyvinvointialueille, joilla on asiakkaita kyseisessä yksikössä.

9.4 Palvelusetelillä tuotettujen palvelujen valvonta

Pohjanmaan hyvinvointialue järjestää osan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalveluista palvelusetelillä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annettu laki (569/2009) säätelee palvelusetelin käyttämistä hyvinvointialueen järjestämissä sosiaali- ja terveyspalveluissa. Palvelusetelillä tuotettuja palveluita valvotaan valvonnan painopistealueiden ja palvelusetelien soveltamisohjeiden ohjaamina sekä edellä mainitun riskiperusteisen valvonnan toteuttamisen perusteella laaditun valvontatiheys määrittelyn mukaisesti. [Palvelusetelien soveltamisohjeet](#) löytyvät hyvinvointialueen verkkosivuilta. Samoin kuin ostopalveluissa palvelusetelituottajan toiminnan jatkuvaa valvontaa toteuttavat toimialajohtajat ja tulosalueiden vastuuhenkilöt. Hyvinvointialueen valvontatyötä tekevä viranhaltija (tarkastaja) toteuttaa valvontakäynnit yhdessä (aina, kun se on mahdollista) tulosalueiden vastuuhenkilöiden kanssa.

9.5 Asiakaskohtainen valvonta

Asiakaskohtainen valvonta eri palvelualueilla on osa Pohjanmaan hyvinvointialueen valvontavastuun kokonaisuutta. Asiakaskohtaista valvontaa toteuttaa asiakkaan sosiaalihuollon palveluista vastaava viranhaltija. Asiakaskohtaisen asiakassuunnitelman ja ostopalvelusopimuksen toteutumisen seuranta- ja valvontavastuu on asiakkaan vastuu- tai omatyöntekijällä. Asiakaskohtaisella valvonnalla varmistetaan, että asiakas saa asiakassuunnitelman ja/tai muun suunnitelman ja tehtyjen palvelupäätösten mukaiset palvelut. Valvonnassa kiinnitetään huomiota myös asiakkaan kohteluun ja osallisuuteen, hoivan ja huolenpidon laatuun ja itsemääräämisoikeuden toteutumiseen.

Asiakaskohtaista valvontaa toteutetaan asiakassijoituksiin liittyvillä asiakaskäynneillä ja tapaamisilla, esimerkiksi hoito- ja palvelusuunnitelmien tai asiakassuunnitelmien tarkastuksilla. Tapaamisissa kuullaan asiakkaan ja omaisen toiveet palvelun suhteen huomioiden yksilöllisyys ja asiakkaan kokemus palvelun laadusta ja toteutumisesta. Asiakkaalle annetaan mahdollisuus keskusteluun niin, että palveluntuottajan edustaja ei ole tilanteessa läsnä. Jos asiakaskohtaisessa valvonnassa havaitaan merkittäviä epäkohtia palveluntuottajan toiminnassa, hyvinvointialueen viranhaltija informoi siitä kyseistä palvelualaa valvovaa laadun ja valvonnan yksikön tarkastajaa. Valvonta käynnistää tarvittaessa

asiasta omavalvonnallisen valvontaselvittelyn ja asiaan puututaan tilanteen niin vaatiessa valvonnan menetelmin ja toimenpitein.

9.6 Perhehoidon valvonta

Pohjanmaan hyvinvointialue järjestää tarvittaessa osan sosiaalipalveluistaan perhehoitona. Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Yleisimmin perhehoitoa käytetään lastensuojelun sijaishuoltopaikkana. Perhehoitoa toteutetaan sekä luvanvaraisena ammatillisena perhehoitona että toimeksiantosuhteisena perhehoitona.

Perhehoitolakiin (263/2015) sisältyvät säännökset perhehoitopaikan tai perhekodin yleisistä laatuvaatimuksista, hoitajien koulutuksesta, hoidettavien enimmäismäärästä, toimeksiantosopimuksesta, hoitopalkkiosta ja kustannusten korvaamisesta. Pohjanmaan hyvinvointialue hyväksyy perhekodit, tekee tarvittavat toimeksiantosopimukset perhehoidosta sekä sijoittaa asiakkaat perhekotiin. Perhehoitolain (22 §) mukaan hoidettavan sijoittaneen hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu tämän lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen hyvinvointialueen toimesta, jonka alueelle henkilö on sijoitettu. Palvelujen valvontaan ja toimenpiteisiin valvonnan yhteydessä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sovelletaan, mitä valvontalain (741/2023) 4. luvussa (Omavalvonta), perhehoitolaissa (263/2015) sekä laissa perhehoitolain muuttamisesta (606/2022) säädetään.

Perhehoitajien lain edellyttämä ennakkovalmennus järjestetään hyvinvointialueen omana toimintana, tai perhehoitaja on voinut saada ennakkovalmennuksen muulta toimijalta, tällöin todistus ja arvio tarkistetaan.

Ammatillinen perhehoito on perhehoitoa, jota annetaan valvontaviranomaisen yksityiselle palveluntuottajalle myöntämän toimintaluvan perusteella ammatillisessa perhekodissa. Luvanvaraisen ammatillisen perhehoidon valvonta luetaan mukaan yksityisten sosiaalipalveluiden tuottajien valvontaan. Tällä hetkellä hyvinvointialueella ei ole ollut ammatillisen perhehoidon tarvetta.

Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa toimeksiantosopimus tehdään suoraan perhehoitajan kanssa ja sijoittava viranomainen on vastuussa perhehoidon valvonnasta. Toimeksiantosopimus on asiakirja, jossa perhehoitaja ja sijoittava hyvinvointialue sopivat perhehoitoon liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet.

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on keskeinen rooli lapsen sijaishuollon aikaisen hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisessa. Hänen vastuullaan on seurata ja arvioida lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteutumista ja vastata siten lapsikohtaisesta valvonnasta. Hänen tai muun lastensuojelun työntekijän on tavattava lapsi asiakassuunnitelmaan kirjattavalla tavalla riittävän usein henkilökohtaisesti.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ensisijainen velvollisuus perhehoidossa on huolehtia lapsen oikeudesta tarvitsemaansa hoivaan, huolenpitoon ja kasvatukseen. Lapselle nimetty sosiaalityöntekijä seuraa ja arvioi lapsen sijaishuollon tavoitteiden toteutumista ja vastaa siten lapsikohtaisesta valvonnasta. Valvonta tulee toteuttaa lapsikeskeisesti lasta osallistaen sekä varmistaen lapsen oikeuksien toteutuminen.

Perhehoitajien valmennuksen ja hyväksymisen kautta varmistetaan, ensinnäkin että perhehoitajilla on perhekotina toimimisen edellytykset ja valmiudet. Sijoituksen aikana perhehoitajille annetaan heidän tarvitsema riittävä tuki ja lisäkoulutukset niin, että heillä on tarvittava osaaminen tehtävässä toimimisessa. Valvontaan kuuluu, että perhehoitajalla on luottoa siihen, että he saavat apua eikä moitteita, kun he pyytävät tukea. Tämä on yksi hyvinvointialueen vastuulle kuuluva perhehoidon ennakollisen valvonnan muoto. Valvontaan kuuluu lasten kuuleminen, joka edellyttää luottamuksellista suhdetta ja vuorovaikutusta. Valvovan, toimivaltaisen viranomaisen tehtävänä on mm. kuulla lapsia ja kyseiselle viranomaiselle tulee taata pääsy sijaishuoltopaikkoihin.

Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa rekrytointi ja ennakkovalmennus ovat ennakollisen valvonnan tärkeimpiä muotoja. Ennakollista valvontaa on myös kaikkien osapuolten näkökulmasta hyvin toteutettu sijoitusprosessi. Valvontaa toteutetaan yhteistyössä lastensuojelun perhehoitotiimin kanssa. Valvonnan ydin on säännöllinen yhteistyö perhehoitajan kanssa, säännölliset käynnit perhehoitajan kotona sekä siten, että kaikki sijaisperheen jäsenet ja perheen ihmissuhteet tulevat huomioiduiksi. Asiasta vastaavan työn lisäksi perhehoitotiimin alkutukikäyntejä tehdään vähintään kuusi (6) käyntiä vuodessa, joista yksi on varsinainen valvontakäynti, jossa lapsen asiasta vastaava sosiaalityöntekijä käy yhdessä perhehoidon sosiaalityöntekijän kanssa valvontakäynnillä. Alkutuen jälkeen toteutetaan vuosittain valvontakäynti lapsen asiasta vastaavan sosiaalityöntekijän ja perhehoidon työntekijän toimesta. Mahdollisiin havaittuihin epäkohtiin puututaan käynnillä edellyttäen korjaavia toimenpiteitä. Epäkohtatilanteiden tueksi on laadittu erillinen lomake.

9.7 Rajattujen lääkevarastojen valvonta

Osana valvontatehtäväänsä Pohjanmaan hyvinvointialueen laadun ja valvonnan yksikkö vastaa rajattujen lääkevarastojen tarkastamisesta (lääkelaki 395/1987, 71§). Hyvinvointialueella on velvollisuus

tarkastaa alueellaan olevat sosiaalihuollon palveluasumisyksikköjen rajatut lääkevarastot vuosittain. Tarkastusvelvollisuus koskee hyvinvointialueen omissa sekä yksityisten palveluntuottajien yksiköissä olevia rajattuja lääkevarastoja. Laadun ja valvonnan yksikkö raportoi tekemistään tarkastuksista Lupa- ja valvontavirastoon. Tarkastuksen toteuttaa tarkastaja (terveydenhuollon ammattihenkilö), jolla on riittävä lääkehoidon koulutus ja osaaminen suorittaa tarkastus. Laadun ja valvonnan yksikkö tekee tarvittaessa yhteistyötä sairaala-apteekin kanssa ja konsultoi sairaala-apteekkia tarkastuksiin liittyvissä erilliskysymyksissä.

9.8 Varke-asukasvalinnan valvonta

Hyvinvointialueen valvontavastuulle kuuluu valvoa omassa ja yksityisessä palveluntuotannossa niiden Varke-asuntojen asukasvalintoja (Valtion tukeman asuntorakentamisen keskus Varke), joiden asumispalveluiden järjestämisestä hyvinvointialue vastaa (sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 21 §, Asumispalvelut). Näin ollen hyvinvointialue valvoo esimerkiksi ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden asukasvalintaa sellaisissa Varke-kohteissa, joissa tarjotaan asumispalveluita. Valvontavastuu koskee kaikkia hyvinvointialueen alueella olevia erityisryhmien asuntoja, ei vain niitä, joista hyvinvointialue ostaa palveluja. Asuntojen käyttäjäryhmä määrittää sen, kenelle valvontavastuu kuuluu. Hyvinvointialueen valvontavastuulle kuuluvien erityisryhmien Varke-asukasvalintojen valvontatehtävä kuuluu laadun ja valvonnan yksikön tehtäviin.

Pohjanmaalla on noin 46 Varke-kohdetta. Varke-kohteiden omistajayhteisöjä on 31 ja asuntoja kaikkiaan noin 944 (Lähde: ARA. Listaus ARA:n rahoituksen saaneista kohteista Pohjanmaalla 3.6.2024). Varke-kohteet sijaitsevat Korsnäsissä, Kristiinankaupungissa, Kruunupyysä, Luodossa, Maalahdessa, Mustasaarella, Närpiössä, Pedersöressä, Pietarsaarella, Uudessakaarlepyysä, Vaasassa ja Vöyrillä. Valvonta toteutetaan valvontatapapäätöksen ja -ohjeen mukaisesti. (Aluehallitus 21.10.24 § 220).

10 Valvontaprosessin toteuttaminen

10.1 Valvonnan tietojärjestelmä ja arviointikriteerit

Hyvinvointialue käyttää valvonnan toiminnanohjaus- ja tietojärjestelmänä Laatuporttia. Laatuportin avulla toteutettava palveluntuottajien valvonta tarjoaa sote-palveluiden järjestäjille, ja valvontatyötä tekeville viranomaisille sujuvan työkalun valvoa palveluntuottajien toimintaa. Laatuportissa valvontatapahtuman tiedon keruu ja raportointi tapahtuu systemaattisesti ja helposti. Järjestelmä mahdollistaa palveluntuottajien toiminnan ja omavalvonnan kehittymisen seurannan eri valvontakäyntien välillä. Valvontatapahtuman toteuttaminen Laatuportin digitaalisessa ympäristössä tekee valvontaprosessista yhdenmukaisen ja läpinäkyvän kaikille osapuolille sekä nopeuttaa koko prosessiin käytettyä aikaa. Myös erilaiset poikkeamat, ja niihin liittyvät korjaustoimenpiteet sekä niiden toteutumisen seuranta saadaan helposti näkyviin.

Valvontatapahtuma toimii palveluntuottajalle hyvänä toiminnan kehittämisen välineenä ja antaa samalla palveluiden järjestäjälle riittävät ja tarpeelliset tiedot palvelun laadun ja vaatimustenmukaisuuden arvioimiseksi. Valvontatyötä tekevät viranhaltijat kirjaavat valvonnan tietojärjestelmään kaikki valvontatapahtumat, kuten suunnitelmalliset valvontakäynnit, reaktiiviset valvontatapahtumat ja -käynnit sekä rajattujen lääkevarastojen tarkastuskäynnit. Kaikki valvontaprosessiin liittyvä tieto kertyy täten yhteen paikkaan, jossa tieto on kaikkien valvontaprosessiin osallistuvien ja kyseisistä palveluista vastaavien tahojen käytettävissä. Tiedolla johtaminen tehostuu, kun ajantasainen tilanne- ja raporttitieto on aina helposti saatavilla. Järjestelmässä tiedon näkyvyyttä hallinnoidaan käyttöoikeuksilla ja käyttöjärooleilla.

Valvonnan arviointikriteeristö koostuu sähköisistä lomakkeista (kuva 4), joiden sisältö pohjautuu omavalvonnan keskeisiin osa-alueisiin, palvelualakohtaisiin lakeihin, määräyksiin, laatusuosituksiin ja hyviin käytänteisiin. Terveystieteiden osalta on laadittu yksi oma lomake (Lomake 5. Potilaan asema ja oikeudet). Muilta osin arviointilomakkeet ovat samat sekä sosiaali- että terveydenhuollon palveluissa. Rajatun lääkevaraston tarkastuksille on laadittu omat arviointilomakkeet. Palveluntuottajan valvontakäynnillä käydään läpi vähintään kullekin vuodelle valittujen valvonnan painopistealueiden mukaiset kriteerisisällöt. Kriteereistä voidaan valita tarvittaessa myös yksittäisiä kriteereitä tai koko kriteeristöä voidaan hyödyntää yhtenä kokonaisuutena.

Otsikko
01. Palveluntuottajan tiedot
02. Toiminta-ajatus, arvot ja toimintaperiaatteet
03. Omavalvontasuunnitelman ja -ohjelman laadinta, seuranta ja julkisuus
04. Omavalvonnan toimeenpano ja riskienhallinta
05. Asiakkaan asema ja oikeudet (ikäihmiset)
05. Asiakkaan asema ja oikeudet (lapset)
05. Asiakkaan asema ja oikeudet (miepä)
05. Asiakkaan asema ja oikeudet (vammaiset)
06. Palvelun sisällön omavalvonta (aikuiset)
06. Palvelun sisällön omavalvonta (lapset)
07. Henkilöstö
08. Toimintaympäristö ja varautuminen
09. Lääkehoito
10. Tietojärjestelmät, asiakas- ja potilastietojen käsittely ja tietosuojat

Kuva 4. Sosiaali- ja terveydenhuollon arviointikriteerit.

Palveluntuottajan omavalvonnan toteutumista eri osa-alueiden kohdalla arvioidaan arviointiasteikolla: 0 - Ei koske/Ei sovellu, 1 - Ei toteudu, 2 - Toteutuu osittain, 3 - Toteutuu täysin. Arviointi toteutetaan sekä palveluntuottajan itsearviointina että valvontatyötä tekevän viranhaltijan (tarkastajan) toteuttamana arviointina. Arviointiasteikko on kuvattu seuraavassa kuvassa 5.

Arviointiasteikko			
0 - Ei koske / Ei sovellu	1 - Ei toteudu	2 - Toteutuu osittain	3 - Toteutuu täysin

Kuva 5. Arviointiasteikko

10.2 Valvontaprosessi

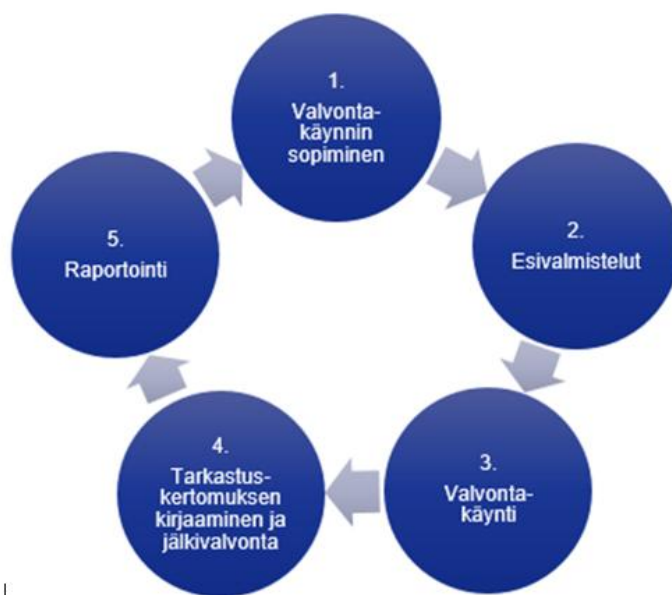
Hyvin suunniteltu ja valmisteltu ohjaus- ja valvontakäynti sote-palveluntuottajan omavalvonnan toteutumisen arvioimiseksi on laadukkaan valvontaprosessin perusta. Vaikuttava ja laadukkaasti toteutettu valvonta edellyttää aktiivista ja avointa yhteistyötä palveluntuottajien, hyvinvointialueen eri toimijoiden sekä valvontaviranomaisten ja muiden hyvinvointialueiden valvontatyötä tekevien tahojen välillä.

Valvontaprosessissa kuvataan valvontakäynnin eri vaiheiden toteutus, menettelytavat ja käytettävissä olevat työkalut. Valvontakäyntien toteuttaminen valvontaprosessin ja yhtenäisten arviointikriteerien mukaisesti varmistavat toteutetun valvonnan tasalaatuisuuden riippumatta tarkastajasta, tai siitä onko

tarkastettavana yksikkönä hyvinvointialueen oma vaiko yksityisen palveluntuottajan palveluyksikkö. Myös ennakollinen ja reaktiivinen valvonta pyritään toteuttamaan mahdollisimman yhtenäisin menettelytavoin.

Valvontakäynti toteutetaan ennalta suunnitellun aikataulun, vakioidun rakenteen ja yhtenäisten arviointikriteerien mukaisesti valvonnan sähköisessä tietojärjestelmässä (Laatuportti). Kuvassa 6. kuvataan suunnitelmallisen valvontakäynnin kulku pääkohdittain. Valvontaprosessin eri vaiheiden sisältö kuvataan tarkemmin valmisteilla olevassa valvonnan käsikirjassa.

Kuva 6. Suunnitelmallisen valvontaprosessin eri vaiheet.

11 Toimenpiteet epäkohta-, laatu- ja turvallisuuspoikkeamissa

Palvelujen saatavuudessa, jatkuvuudessa, turvallisuudessa ja laadussa sekä asiakkaiden yhdenvertaisuudessa havaittujen puutteiden korjaamisesta ja omavalvonnasta vastaa ensisijaisesti hyvinvointialueen palvelutuotannosta vastuussa olevat tulosyksiköt, tulosalueet ja toimialat. Kunkin palveluntuottajan/palveluyksikön on kuvattava omavalvontasuunnitelmassaan asiakaspalautteiden ja poikkeamailmoitusten kerääminen, analysointi, raportointi sekä havaittujen puutteiden korjaamisen menettelyt. Hyvinvointialueen toiminta- ja menettelyohjeet epäkohta-, laatu- ja turvallisuuspoikkeamissa on kuvattu hyvinvointialueen verkkosivuilta löytyvässä [Omavalvonnan ja laadunhallinnan käsikirjassa](#).

11.1 Palaute- ja ilmoituskanavat

Hyvinvointialueen laadun ja valvonnan yksikkö seuraa säännöllisesti asiakas- ja potilasturvallisuutta poikkeamailmoitusten kautta epäkohta- ja vaaratapahtumailmoituksista. Palveluntuottajan tulee korjata vaaratapahtuma- ja epäkohtailmoitusten perusteella havaitut poikkeamat mahdollisimman pian turvatakseen asianmukaisen ja turvallisen palvelun/hoidon toteutumisen. Valvontalain (741/2023, 29 §, 30 §) säädökset ja menettelytavat henkilökunnan ilmoitusvelvollisuudesta on kuvattu hyvinvointialueen omavalvontasuunnitelmissa.

Hyvinvointialueen henkilökunnan käytössä olevat sähköiset ilmoitusjärjestelmät ovat:

- HaiPro-järjestelmä: Potilas-/asiakasturvallisuusilmoitus, työturvallisuusilmoitus, tietosuojatietoturvailmoitus
- SPro-järjestelmä: Sosiaalihuollon epäkohtailmoitus
- Eettinen ilmoituskanava (Whistleblower)

Asiakkaille/potilaille, omaisille/läheisille ja ulkoisille palveluntuottajille suunnatut palaute- ja ilmoituskanavat löytyvät hyvinvointialueen verkkosivuilta: [Näin me toimimme/Anna palautetta](#).

- Anna palautetta -kanava
- Asiakkaan, potilaan tai omaisen ilmoitus vaaratapahtumasta
- Muistutukset ja kantelut: [Sosiaalihuollon asiakkaan oikeudet](#) tai terveydenhuollon asiakkaan oikeudet: [Tyytymättömyys hoitoon](#)
- [Ulkoisen palveluntuottajan/yhteistyökumppanin vaaratapahtuma/epäkohtailmoitus](#)
- [Yksityisen palveluntuottajan omavalvontailmoitus](#) (yksityisen sosiaali- tai terveydenhuollon palveluntuottajan omavalvontailmoitus omassa tai alihankkijan toiminnassa tapahtuneesta asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti ja vakavasti vaarantaneesta tapahtumasta).

11.2 Hyvinvointialueen toimenpiteet poikkeamatilanteissa

Hyvinvointialueen ohjaus- ja valvontavelvoitteesta säädetään valvontalain (741/2023) luvussa 4. Palvelunjärjestäjän (hyvinvointialueen) on ohjattava ja valvottava sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa. Hyvinvointialueen on varmistettava, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla palveluntuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palvelujen tuottamisesta (24 §).

Hyvinvointialueella on oikeus saada yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset. Hyvinvointialueen viranomaisella on lisäksi palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten oikeus tarkastaa yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan tiloja ja laitteita sekä päästä tässä yhteydessä yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan hallinnassa oleviin tiloihin. Tarkastusoikeutta ei ole kuitenkaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin, ellei tarkastaminen ole välttämätöntä asiakkaan aseman ja oikeuksien sekä asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastukseen sovelletaan muutoin, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021, 10 §).

Palveluntuottajan on ilmoitettava välittömästi salassapitosäännösten estämättä hyvinvointialueelle ja valvontaviranomaiselle palveluntuottajan omassa tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat epäkohdat sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta vakavasti vaarantaneet tapahtumat, vahingot tai vaaratilanteet sekä muut sellaiset puutteet, joita palveluntuottaja ei ole kyennyt tai ei kykene korjaamaan omavalvonnallisin toimin (741/2023, 29 §).

Hyvinvointialueen ja palveluntuottajan henkilöstöön kuuluvan tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai alihankkijana toimivan henkilön on ilmoitettava viipymättä salassapitosäännösten estämättä palveluyksikön vastuuhenkilölle tai muulle toiminnan valvonnasta vastaavalle henkilölle, jos hän tehtävissään huomaa tai saa tietoonsa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan asiakkaan tai potilaan sosiaali- tai terveydenhuollon toteuttamisessa taikka muun lainvastaisuuden. Ilmoituksen vastaanottaneen henkilön on ilmoitettava asiasta hyvinvointialueelle tai palveluntuottajalle. Hyvinvointialueen, palveluntuottajan ja vastuuhenkilön on ryhdyttävä toimenpiteisiin epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan taikka muun lainvastaisuuden korjaamiseksi. Ilmoitus voidaan tehdä salassapitosäännösten estämättä. (741/2023, 29 §).

Ilmoituksen vastaanottaneen henkilön on ilmoitettava ja ilmoituksen tehnyt henkilö voi ilmoittaa asiasta salassapitosäännösten estämättä valvontaviranomaiselle, jos epäkohtaa tai ilmeisen epäkohdan uhkaa

taikka muuta lainvastaisuutta ei korjata viivytyksestä. Valvontaviranomainen voi päättää toimenpiteistä siten kuin valvontalain 38 §:ssä säädetään tai antaa 39 §:ssä säädetyn määräyksen epäkohdan poistamiseksi. Ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia tehdyn ilmoituksen seurauksena. Palveluntuottajan tai vastuuhenkilön menettelyä on pidettävä kiellettynä vastatoimena, jos henkilön työ- tai virkasuhteen ehtoja heikennetään, palvelussuhde päätetään, hänet lomautetaan, häntä muutoin kohdellaan epäedullisesti tai häneen kohdistetaan muita kielteisiä seurauksia sen vuoksi, että hän on tehnyt 2–4 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tai osallistunut ilmoittamansa asian selvittämiseen. Kiellettyä on myös estää tai yrittää estää henkilöä tekemästä 2–4 momentin mukaista ilmoitusta. (741/2023, 29 §).

Jos palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenee epäkohtia tai puutteita, on hyvinvointialueen palvelunjärjestäjänä ohjattava palveluntuottajaa tai tarvittaessa pyydettyä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta asiasta selvitystä asettamassaan riittävässä määräajassa. Epäkohtien tai puutteiden ilmettyä palvelunjärjestäjän on vaadittava niiden korjaamista asettamassaan kohtuullisessa määräajassa. Jos on kyse asiakas- tai potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista tai puutteista, hyvinvointialueen on vaadittava niiden välitöntä korjaamista. Jollei palvelunjärjestäjälle palveluja tuottava tai tämän alihankkija korjaa epäkohtia tai puutteita palvelunjärjestäjän asettamassa määräajassa, palvelunjärjestäjän on tarvittaessa ryhdyttävä palveluntuottajan kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisiin toimenpiteisiin korvauksen alentamiseksi tai sen maksamisesta pidättymiseksi. Jos rikkomukset ovat olennaisia tai toistuvia, palvelunjärjestäjän on ryhdyttävä toimenpiteisiin sopimuksen irtisanomiseksi tai purkamiseksi. Palvelunjärjestäjän on kirjattava 1 ja 2 momentissa tarkoitetut toimenpiteensä asianmukaisesti (741/2023, 25 §).

Viranomaisten välisestä yhteistyöstä ja palvelunjärjestäjän ilmoitusvelvollisuudesta valvontaviranomaiselle säädetään valvontalain (741/2023) pykälässä 34 ja sen momentissa 2. Valvontaviranomaisten on tarvittaessa toimittava yhteistyössä keskenään sekä muiden viranomaisten kanssa hoitaessaan tässä laissa säädettyjä tehtäviä. Hyvinvointialueen on palvelunjärjestäjänä ilmoitettava välittömästi salassapitosäännösten estämättä valvontaviranomaiselle palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat epäkohdat sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta vakavasti vaarantaneet tapahtumat, vahingot tai vaaratilanteet sekä sellaiset puutteet, joita ei ole korjattu annetusta ohjauksesta huolimatta. Lupa- ja valvontavirasto on antanut 9.3.2026 hyvinvointialueille lisäksi palvelunjärjestäjän ilmoitusvelvollisuutta tarkentavan ohjauskirjeen (Ohjauskirje LVV-S/18896/2026). Mikäli valvontaviranomainen saa valvontatoiminnassaan tiedon valvontalain 34 §:n 2 momentissa tarkoitetuista epäkohdista tai puutteista palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa, valvontaviranomaisen on vastaavasti ilmoitettava asiasta salassapitosäännösten estämättä välittömästi niille palvelunjärjestäjille, joille palveluntuottaja

tuottaa palveluja. Hyvinvointialueen ja valvontaviranomaisen on lähetettävä toisilleen salassapitosäännösten estämättä tiedoksi laatimansa tarkastuskertomukset, jotka koskevat palvelunjärjestäjälle palveluja tuottavan palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toimintaa. Tarkastuskertomus voidaan lähettää teknisten rajapintojen avulla.

Palveluntuottajan hyvinvointialueen kanssa laadituissa **ostopalvelusopimuksissa** on kuvattu menettelytavat koskien sopimusrikkotilanteita, varautumismenettelyitä ja toiminnan jatkuvuutta häiriö- ja poikkeustilanteissa. Palveluiden tilaajat (toimialat ja tulosalueet) reklamoivat palveluntuottajaa sopimuksen vastaisista poikkeamista hankintareklamaatio-ohjeiden mukaisesti. Palveluntuottajalle voidaan asettaa sopimusrikkotilanteessa tarvittaessa hankintakielto, jonka aikana palvelua ei hankita eikä asiakkaita ohjata yksikköön, ennenkö tilanne on korjaantunut. Sopimuksesta vastaavalla viranhaltijalla on tarvittaessa oikeus purkaa ostopalvelusopimus viranhaltijapäätöksellä sopimuksessa olevien ehtojen mukaisesti. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että poikkeamista on reklamoitu asianmukaisesti, jotta niillä on sopimusoikeudellinen merkitys.

Toimintamenettelyt yksityisten palveluntuottajien **palvelusetelillä** tuottamien palveluiden laadun, toiminnan ja turvallisuuden poikkeamien yhteydessä on kuvattu hyvinvointialueen [palvelusetelien soveltamisohjeessa](#) Palvelusetelipalveluiden tuottajia koskevista laatu- ja turvallisuuspoikkeamissa asiakas (asiakaan ja yksityisen palveluntuottajan välinen sopimus) ja palvelun tilaaja hyvinvointialueelta reklamoi palveluntuottajaa soveltamisohjeen mukaisesti. Reklamaatiot tulee toimittaa tiedoksi myös valvonnalle, jotta voidaan arvioida, onko tarvetta käynnistää omavalvonnalliset selvittelyt asian suhteen. Jos palveluntuottaja ei viipymättä korjaa toimintaansa, hyvinvointialueella on oikeus poistaa palveluntuottaja hyväksytyistä palveluntuottajista soveltamisohjeen mukaisesti.

Hyvinvointialueen laadun ja valvonnan yksikkö/valvonta laatii omassa tai yksityisten palveluntuottajien toiminnassa tapahtuneista ja vakavista reaktiivisista epäkohta- ja vaaratapahtumista-omavalvonnallisen kirjallisen selvitysyhteenvedon (omavalvontailmoituksen), joka lähetetään tiedoksi myös Lupa- ja valvontavirastoon. Omavalvonnalliseen selvitysyhteenvetoon kirjataan selkeästi, miten palveluntuottajaa on ohjattu toiminnan korjaamisessa, mitkä ovat palveluntuottajalta edellytetyt konkreettiset korjaustoimet, ja niille asetettu määräaika. Annetun selvityksen perusteella Lupa- ja valvontavirasto arvioi, käynnistääkö se tapahtuneen takia oman valvonta-asian vai toteaako se, että hyvinvointialueen omavalvonnalliset toimenpiteet ovat olleet tapahtuman osalta riittäviä.

Mikäli järjestämisvastuun omavalvonnassa, ja sen toteutumisessa havaitaan korjaavista toimenpiteistä huolimatta toistuvia epäkohtia/puutteita, pyytää valvonta kyseiseltä toimialalta/palveluista vastaavilta henkilöiltä selvitystä tilanteesta sekä tiedon epäkohdan korjaamiseksi mahdollisesti jo toteutetuista ja/tai

suunnitelluista korjaavista toimenpiteistä, niiden toteutuksen aikatauluista, seurannasta ja vastuuhenkilöistä. Valvonnan laatiman selvitysyhteenvedon valmistuttua valvonta vie asian järjestäjäjohdolle käsiteltäväksi omavalvonnan toteutumisen valvonnassa esille nousseiden poikkeamien osalta. Järjestäjäjohto muodostaa asiasta kokonaisnäkemyksen, arvioi poikkeamien vakavuutta sekä mahdollisten toteutettujen/suunniteltujen korjaavien toimenpiteiden tai kehittämistoimenpiteiden vaikuttavuutta ja mahdollisten lisätoimenpiteiden tarvetta. Palvelujärjestäjän vastuulla on arvioida, kuuluuko asia laissa tarkoitetun ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Ilmoitusvelvollisuus koskee palvelunjärjestäjän omaa tai hankittua palvelutuotantoa. (Lupa- ja valvontavirasto. Ohjauskirje 9.3.26. LVV-S/18896/2026).

12 Omavalvonnan seurantatietojen ja valvontatoiminnan raportointi

Pohjanmaan hyvinvointialueen omavalvontaohjelma ja palveluyksikköjen omavalvontasuunnitelmat on julkaistu hyvinvointialueen verkkosivuilla: [Omavalvonta](#). Palveluyksiköt pitävät omavalvontasuunnitelmat esillä myös palveluyksiköissä. Hyvinvointialueen omavalvontaohjelman toteutumisen seurantaan perustuvat havainnot (järjestäjätaso), ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet julkaistaan verkkosivuilla raporteina kolmen (3) kuukauden välein. Julkaistavia omavalvonnan seurannan osa-alueita ovat muun muassa, palveluiden saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu, vaikuttavuus ja yhdenvertaisuus, asiakaskokemus, osallisuus ja henkilöstö. Valvontatoimintaa koskeva raportointi toteutetaan omavalvontaohjelman raportoinnin yhteydessä. (Valvontalaki 741/2023, 26 §, 27 §).

Palveluyksiköt (tulosalueet) seuraavat omavalvontasuunnitelmassa kuvatun toiminnan toteutumista ja korjaavat seurannassa havaitut puutteellisuudet. Palveluyksiköt laativat omavalvontasuunnitelman mukaisesta omavalvonnan seurannasta selvityksen ja julkaisevat selvityksen perusteella tehtävät muutokset neljän kuukauden välein hyvinvointialueen verkkosivuilla sekä pitävät ne julkisesti nähtävänä palveluyksikössä. (26 §, 27 §).

Edeltävän vuoden valvontatoiminnasta koostetaan vuosittain yhteenveto Laadun, turvallisuuden, osallisuuden ja valvonnan vuosiraporttiin. Vuosiraportti esitetään omavalvonnan ohjausryhmälle, hyvinvointialueen johtoryhmälle, sekä viedään tiedoksi aluehallitukselle. Raportti julkaistaan hyvinvointialueen verkkosivuilla: [Omavalvonta](#).

13 Liitteet

Liite 1. Keskeiset käsitteet

Omavalvontaohjelma on strateginen asiakirja, jossa määritellään organisaation omavalvonnan menettelytavat. Omavalvontaohjelmassa kuvataan, miten palveluntuottajalle kuuluvien velvoitteiden noudattaminen kokonaisuutena järjestetään ja toteutetaan. Omavalvontaohjelma toimii ohjaavana dokumenttina suhteessa omavalvontasuunnitelmiin.

Omavalvontasuunnitelma on julkinen asiakirja, johon on kirjattu kaikki ne keskeiset toimenpiteet, joilla palveluntuottajat itse valvovat palvelu/toimintayksikköään, henkilökunnan toimintaa sekä tuottamiensa palvelujen laatua ja turvallisuutta.

Omavalvonta on yksi sisäisen valvonnan ohjausväline ja osa toimivaa johtamisjärjestelmää. Omavalvonnan avulla organisaatio ja palvelu/toimintayksiköt varmistavat lakisääteisten ja laadukkaiden palveluiden toteutumista osana järjestämis- ja tuottamistehtävää sekä arvioivat toimintaedellytysten ja vaatimusten mukaisuuden täyttymistä.

Hyvinvointialueen valvontatyötä tekeillä viranhaltijoilla tarkoitetaan laadun ja valvonnan yksikössä virassa ja virkavastuulla toimivia valvontatyötä tekeviä henkilöitä eli valvonnan päällikköä ja tarkastajia.

Valvontaviranomaisella tarkoitetaan muun muassa Lupa- ja valvontavirastoa (LVV) ja Fimeaa.

Toimintayksikkö on toiminnallinen kokonaisuus, jossa tuotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Toimintayksikön ei tarvitse olla fyysinen rakennus, vaan toimintayksikön tuottamat palvelut voivat olla liikkuvia, useassa eri paikassa tai asiakkaan kotona tai etäpalveluina toteutettavia.

Palveluyksikkö on julkisen tai yksityisen palveluntuottajan ylläpitämä toiminnallinen ja hallinnollisesti järjestetty kokonaisuus, jossa tuotetaan sosiaali- ja terveyspalveluita. Palveluyksikkö -käsite sisältää aiemman toimintayksikkö -käsitteen.

Palveluntuottajilla tarkoitetaan sekä hyvinvointialueen omia palvelu/toimintayksiköjä että yksityisiä palveluntuottajia.